

خلاصه گزارش ارزیابی عملکرد قوانین و مقررات تسهیل تولید

در راستای تحقق شعار سال ۱۴۰۰

(از بعد شناسایی موانع اجرای قانون یا خلاء قانون، اجرای مقررات مرتبط، ترک فعل دستگاههای اجرایی)

۱- مقدمه:

در راستای منویات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) و نظر به اهمیت موضوع حمایت از تولید و تحقق سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی و ختشی نمودن تحریم ها و رفع هر گونه موانع و افزایش توان تولیدی کشور و بهره وری اقتصاد و تحقق شعار سال ۱۴۰۰ مبنی بر "تولید، پشتیبانی ها، مانع زدایی ها" اقداماتی در دیوان محاسبات کشور به شرح ذیل از روزهای آغازین سال، برنامه ریزی و عملیاتی گردیده است:

۱- تشکیل شورای راهبری پیگیری تحقق شعار سال با حضور ارکان دیوان و برخی از متخصصین حوزه اقتصادی با اهداف ذیل:

۱-۱- تعیین قوانین و مقررات احصاء شده و مرتبط با موضوع شعار سال ۱۴۰۰

۱-۲- بررسی گزارش تهیه شده با موضوع آسیب شناسی قوانین احصاء شده

۱-۳- بررسی عملکرد قوانین مذکور

۱-۴- بررسی موانع شناسایی شده در حوزه اجرا از بعد قانونی و یا خلاء قانون

۱-۵- بررسی موانع شناسایی شده در حوزه اجرا از بعد مقرراتی (آیین نامه ها، دستورالعمل ها و بخشنامه ها)

۱-۶- بررسی گزارش های تهیه شده با موضوع ترک فعل دستگاه های اجرایی در حوزه قوانین احصاء شده

۲- تصویب گزارش های موضوعی تهیه شده جهت ارائه به مجلس شورای اسلامی و سایر ذینفعان

۳- ترسیم سیاست ها و اولویت های برنامه جامع حسابرسی سال ۱۴۰۰ مرتبط با شعار سال

در راستای تحقق شعار سال مبنی بر "تولید، پشتیبانی ها و مانع زدایی ها" گزارش عملکرد ۷ قانون زیر بررسی می شود:

۱. قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور (مشمول بر ۶۰ ماده و ۳۵ تبصره، ابلاغ ۱۳۹۴/۲/۹)

۲. قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار (مشمول بر ۲۹ ماده و ۱۹ تبصره، ابلاغ ۱۳۹۰/۱۲/۳)

۳. قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی (مشمول بر ۲۴ ماده و ۳۰ تبصره ابلاغ ۱۳۹۸/۳/۲)
۴. قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی (مشمول بر ۲ ماده ابلاغی ۱۳۹۹/۱۱/۲۹ و ابلاغی اصلاحی ۱۳۹۹/۱۲/۱۸)
۵. قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات (مشمول بر ۱۳ ماده و ۶ تبصره ابلاغی ۱۳۸۹/۸/۱۹)
۶. قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مشمول بر ۷۶ ماده و ۸۲ تبصره ابلاغی ۱۳۹۲/۱۰/۱۸ و ابلاغی اصلاحی ۱۳۹۴/۷/۲۲)
۷. قانون برنامه ششم (مواد مرتبط با بخش تولید) (مشمول بر ۱۵۲ جز حکم و ۱۷ تبصره ابلاغی ۱۳۹۵/۱۲/۲۱)

که اهم مطالب بررسی به شرح خلاصه زیر می باشد:

۲- ارزیابی وضعیت تصویب آیین نامه‌ها و سایر مقررات قوانین مورد بررسی

همانگونه که در جدول (۱) و نمودار (۱) مشاهده می شود، در قوانین مورد بررسی، از بین ۸۷ فقره مقررات، ۳۲ فقره در خارج از زمان مقرر تصویب شده است و ۱۸ فقره از مقررات هنوز مصوب نشده است.

جدول (۱) شرایط تحقق مقررات قوانین مورد بررسی

مقررات در	عدم اقدام قانونی لازم	تدوین شده، لکن ابلاغ نهایی نشده است	ابلاغ شده خارج از زمان مقرر قانونی	ابلاغ شده زمان مقرر قانونی	عنوان
۳۹	۱	۱	۱۸	۱۹	قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
۸	۱	۱	۳	۳	قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار
۱۰	۱	۳	۵	۱	قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی
۳	۱	۰	۲	۰	قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات
۱۵	۰	۵	۲	۸	قانون برنامه ششم (احکام بخش خصوصی و تولید)
۱۲	۰	۴	۲	۶	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز
۸۷	۴	۱۴	۳۲	۳۷	قوانین مورد بررسی

نمودار (۱) درصد تحقق مقررات قوانین مورد بررسی

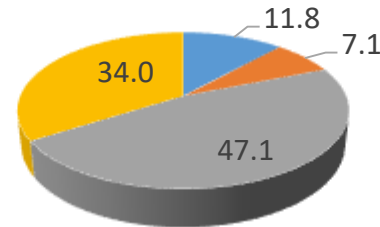

۳- ارزیابی درصد تحقق قوانین مورد بررسی

مطابق جدول (۲) و نمودار (۲)، درصد تحقق احکام هر قانون مشخص شده است درکل از کل احکام قوانین مورد بررسی، ۳۴ درصد مفاد قانون به اهداف مد نظر در تکالیف قانون رسیده اند و ۱۱٫۸ درصد از بندهای قوانین مورد بررسی، فاقد عملکرد می باشند. جدول (۲) درصد تحقق احکام قوانین مورد بررسی

عنوان	فاقد عملکرد	دارای عملکرد ناکارا	دارای عملکرد و فاقد اثربخشی	دارای عملکرد اثربخش
قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	۱۴٫۵	۳٫۱	۴۵٫۹	۳۶٫۵
قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار	۲۱٫۴	۲۳٫۲	۳۳٫۹	۲۱٫۴
قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی	۳٫۱	۳٫۱	۵۶٫۳	۳۷٫۵
قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات	۲۲٫۲	۵٫۶	۳۳٫۳	۳۸٫۹
قانون برنامه ششم (احکام بخش خصوصی و تولید)	۳٫۶	۰	۴۷٫۶	۴۸٫۸
قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز	۱۰٫۱	۱۱٫۳	۴۹٫۴	۲۹٫۲
قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی	۴۱٫۷	۰	۵۸٫۳	۰
قوانین مورد بررسی	۱۱٫۸	۷٫۱	۴۷٫۱	۳۴

نمودار (۲) درصد تحقق احکام قوانین مورد بررسی

دارای عملکرد اثربخش ■ دارای عملکرد و فاقد اثربخشی ■ دارای عملکرد ناکارا ■ فاقد عملکرد

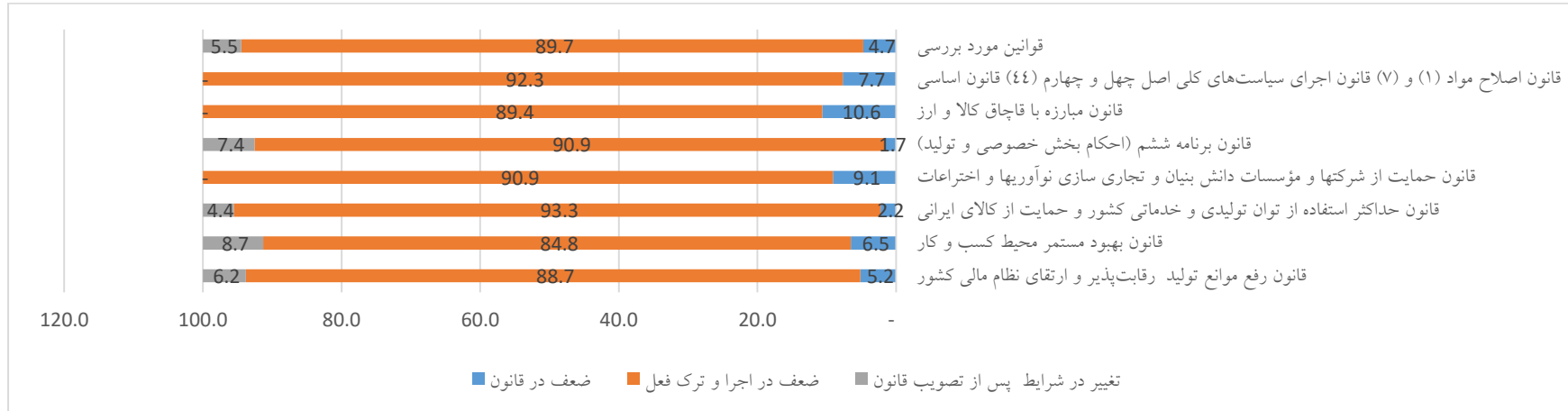
جدول (۳) و نمودار (۳) با موضوع بررسی احکام غیر اثربخش قوانین براساس سه دلیل (۱-ضعف در قانون، ۲-ضعف در اجرا و ترک فعل و ۳-تغییر شرایط پس از ابلاغ قانون)، حاکی از این است که ۸۹,۷ درصد از علل عدم اثربخشی مفاد قوانین مورد بررسی، عمدتاً ناشی از عدم اجرای مناسب و ترک فعل های قانونی می باشد و ۵,۵ درصد عمدتاً ناشی از تغییر شرایط پس از تصویب قانون و ۴,۷ درصد عمدتاً

جدول (۳) درصد علل عدم اثربخشی احکام قانون

ناشی از ضعف در قانون می باشد.

عنوان	ضعف در قانون	ضعف در اجرا و ترک فعل	تغییر در شرایط پس از تصویب قانون
قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	۵,۲	۸۸,۷	۶,۲
قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار	۶,۵	۸۴,۸	۸,۷
قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی	۲,۲	۹۳,۳	۴,۴
قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات	۹,۱	۹۰,۹	-
قانون برنامه ششم (احکام بخش خصوصی و تولید)	۱,۷	۹۰,۹	۷,۴
قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز	۱۰,۶	۸۹,۴	-
قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی	۷,۷	۹۲,۳	-
قوانین مورد بررسی	۴,۷	۸۹,۷	۵,۵

نمودار (۳) درصد علل عدم اثربخشی احکام قانون

۴- ارزیابی تحقق شاخص‌ها و اهداف مدون در قوانین مورد بررسی

در مجموع در قوانین مورد بررسی مرتبط با تولید شاخص‌هایی مدون شده‌اند که پس از اجرای این قوانین می‌توان به عنوان معیار اثربخشی قوانین مورد استفاده قرار گیرند، این شاخص‌ها در جدول (۴) آمده‌اند که در ادامه میزان تحقق آن مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

جدول (۴) اهداف و شاخص‌های کمی مدون در قوانین مورد بررسی

ردیف	شاخص (هدف) مدون در قانون	حکم قانونی مرتبط	هدف در قانون	عملکرد	نتیجه
۱	دستیابی به رشد اقتصادی متوسط سالانه هشت درصد (۸٪)	ماده ۳ قانون برنامه ششم توسعه	متوسط سال ۸ درصد	منفی ۴ درصد.	متوسط رشد سه سال اول برنامه منفی چهار درصد بوده است در صورتیکه هدف گذاری ۸ درصد سالانه می‌باشد لذا در عمل شرایط سهولت کسب و کار برقرار نبوده است.

ردیف	شاخص (هدف) مدون در قانون	حکم قانونی مرتبط	هدف در قانون	عملکرد	نتیجه
۲	بهبود فضای کسب و کار	ماده ۳۸ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و تبصره ۱۲ قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و ماده ۳۲-الف قانون برنامه ششم توسعه و تبصره ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار	۳۰ رتبه ارتقاء در سه سال اخیر	۹ رتبه نزول در سه سال اخیر	برخلاف سیاستگذاری بهبود رتبه و جایگاه ایران ، رتبه و جایگاه ایران کاهش و نزول نیز داشته است
۳	افزایش تولید محصولات دانش بنیان و کسب و گسترش سهم بین المللی ایران در صادرات این محصولات	ماده ۴۳ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	افزایش سهم ایران در صادرات این محصولات	عدم تغییر در جایگاه ایران و سهم ناچیز صادرات آن	به رغم افزایش رقم کمی، لکن سهم ایران از تجارت جهانی محصولات دانش بنیان بسیار ناچیز است.
۴	رسیدن ضریب نفوذ بیمه های بازرگانی در طول اجرای برنامه به هفت درصد (۷٪)	ماده ۱۱ قانون برنامه ششم توسعه	ضریب نفوذ بیمه های بازرگانی بایستی در طول اجرای برنامه به هفت درصد (۷٪) برسد	در پایان سال ۱۳۹۸ ، ضریب نفوذ بیمه حدود ۲،۵ درصد است	به رغم رشد سهم بیمه در GDP، فاصله بالایی بین عملکرد با هدف گذاری ۷ درصد وجود دارد.
۵	ارتقاء رقابت پذیری بین المللی در میان کشورهای منطقه سند چشم انداز به رتبه سوم و تحقق بیست درصد (۲۰٪) از این هدف در هر سال	ماده ۳۲-الف قانون برنامه ششم توسعه	در پایان سال چهارم در میان کشورهای منطقه سند چشم انداز اجرای برنامه به رتبه سوم ارتقاء یافته	در سال ۲۰۱۹ به رتبه ۱۷ سقوط کرده است	در عمل برخلاف انتظار و هدف گذاری رتبه ایران نزول کرده است
۶	ارتقاء شاخص بین المللی حقوق مالکیت در میان کشورهای منطقه سند چشم انداز به رتبه سوم و تحقق بیست درصد (۲۰٪) از این هدف در هر سال	ماده ۳۲-الف قانون برنامه ششم توسعه	در پایان سال چهارم اجرای برنامه در میان کشورهای منطقه سند چشم انداز به رتبه سوم ارتقاء یافته	در سال ۲۰۱۹ به رتبه ۱۵ سقوط کرده است	در عمل برخلاف انتظار و هدف گذاری رتبه ایران نزول کرده است
۷	افزایش توان تولید برق تا ۲۵،۰۰۰ مگاوات از طریق سرمایه گذاری موسسات عمومی غیردولتی، تعاونی و خصوصی	ماده ۴۸-ت قانون برنامه ششم توسعه	افزایش ظرفیت ۲۵،۰۰۰ مگاوات در برنامه	افزایش ظرفیت ۶۷۰۱ مگاوات تا شش ماهه ۹۹	عملکرد، فاصله زیادی با هدف قانون برنامه دارد.
۸	سهم حمل و نقل ریلی بار حداقل به سی درصد (۳۰٪) در طول اجرای قانون برنامه	ماده ۵۷-ب قانون برنامه ششم توسعه	سهم ۳۰ درصدی حمل و نقل ریلی از حمل بار	عملکرد ۱۳۹۸ : سهم حمل بار حمل و نقل ریلی به میزان ۹،۲ درصد	عملکرد فاصله زیادی با هدف قانون برنامه دارد.
۹	سهم حمل و نقل ریلی مسافر حداقل به بیست درصد (۲۰٪) در طول اجرای قانون برنامه	ماده ۵۷-ب قانون برنامه ششم توسعه	سهم ۲۰ درصدی حمل و نقل ریلی از مسافر	عملکرد ۱۳۹۸ : سهم مسافر حمل و نقل ریلی به میزان ۱۶،۸ درصد	عملکرد فاصله زیادی با هدف قانون برنامه دارد

۵-موادی از قوانین مورد بررسی دارای تأثیر در تسهیل تولید، مانع زدایی و پشتیبانی (که اجرایی نشده اند)

محیط کسب و کار "عواملی است که بر اداره و عملکرد بنگاه ها موثرند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه ها می باشند". مطابق بررسی ها دولت نه تنها برای بهبود محیط کسب و کار در ایران، الگو و برنامه جامعی طراحی نکرده، بلکه به رعایت قوانین مصوب در این زمینه (مانند قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، موادی از قانون رفع موانع تولید، برنامه ششم توسعه و سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و ...) نیز در لوایح بودجه سالیانه پابندی کاملی نداشته است و بنابراین دولت در جهت بهبود فضای کسب و کار باید انتظارات زیر (برگرفته از الگوی بهبود محیط کسب و کار در عرصه بین المللی) را برآورده سازد که به رغم تصویب قوانین مرتبط برخی از مواد تأثیرگذار به شرح شاخص های ذیل فاقد عملکرد موثر و اثربخش می باشند:

۱- استراتژیک محور شدن و ایجاد ثبات اقتصادی و پرهیز اکید از تغییرات ناگهانی و غیرمنتظره

مهمترین و اولین گام برای بهبود محیط کسب و کار، ایجاد ثبات اقتصادی و پرهیز اکید از تغییرات ناگهانی و غافلگیرکننده قوانین، مقررات از جمله تعرفه های واردات و ممنوعیت های ناگهانی و ... و رویه های اجرایی و آیین نامه ها و دستورالعمل های صادره از طرف وزارتخانه ها، بانک مرکزی و گمرک است که لازم است اجرای مواد زیر مورد توجه ویژه قرار گیرد:

- **بند (ر) ماده ۳۵ قانون برنامه ششم توسعه؛** دولت موظف است تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه طرح الگوی کشت را برای تمامی نقاط کشور تعریف نموده و در طی سالهای اجرای این قانون به مورد اجراء گذارد.
- **بند (ت) ماده ۴۶ قانون برنامه ششم توسعه؛** دولت مکلف است با رعایت تبصره (۳) ماده (۲۰) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ طی اجرای قانون برنامه سازوکار لازم برای پوشش خطرات افزایش سالانه بیش از ده درصد (۱۰٪) نرخ ارز را در بودجه سنواتی پیش بینی کند و برای بنگاههای اقتصادی دریافت کننده تسهیلات ارزی طراحی و به اجراء درآورد.
- **ماده ۲۴ بهبود مستمر محیط کسب و کار؛** دولت و دستگاههای اجرایی مکلفند به منظور شفاف سازی سیاست ها و برنامه های اقتصادی و ایجاد ثبات و امنیت اقتصادی و سرمایه گذاری، هرگونه تغییر سیاستها، مقررات و رویه های اقتصادی را در زمان مقتضی قبل از اجراء، از طریق رسانه های گروهی به اطلاع عموم برسانند.

۲- سیستم چرخش اطلاعات با بهره گیری از فناوری های زیر ساختی، شامل سیستم حمل و نقل و IT و IMS

در راستای بهبود چرخش اطلاعات لازم است مواد قوانین زیر اجرایی شود:

- ماده ۲ قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن (مصوب ۱۳۹۹/۱۱/۱۵): ماده ۲- تبصره های (۳) و (۴) ماده (۷) قانون به شرح زیر اصلاح و سایر تبصره ها ابقاء و تبصره های (۸) تا (۱۳) به آن الحاق می شود:
- ماده ۷- به منظور تسهیل سرمایه گذاری در ایران، مراجع صدور مجوزهای کسب و کار موظفند شرایط و فرآیند صدور یا تمدید مجوزهای کسب و کار را به نحوی ساده کنند که هر متقاضی مجوز کسب و کار در صورت ارائه مدارک مصرح در درگاه ملی مجوزهای کشور، بتواند در حداقل زمان ممکن، مجوز مورد نظر خود را دریافت کند. سقف زمانی برای صدور مجوز در هر کسب و کار، توسط «هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار» تعیین و در درگاه مذکور اعلام می شود.....
- بند (خ) ماده ۴ قانون برنامه ششم توسعه؛ جهت گیری و سیاستهای لازم برای ارتقای شفافیت اطلاعات در بازار سرمایه و راه اندازی موسسات رتبه بندی موضوع بند (۲۱) ماده (۱) قانون بازار اوراق بهادار مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ برای جذب سرمایه گذاری خارجی و تامین مالی بین المللی
- بند (خ) ماده ۱۱ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار؛ تعیین و انتشار اطلاعات آماری مورد نیاز برای فعالان اقتصادی با قید روزآمدسازی مستمر در پایگاه اطلاعات آماری کشور
موضوع ماده (۶) این قانون

۳- پیاده سازی دولت الکترونیک

دولت الکترونیک شیوه ای است برای حصول اطمینان از اینکه همه شهروندان به گونه ای یکسان از فرصت مشارکت در تصمیمات برخوردارند که به نوعی بر وضعیت و کیفیت زندگی آنها تأثیر می گذارد. این شکل جدید از حکومت داری، شهروندان و بنگاه های خصوصی را از مصرف کنندگان منفعل خدمات دولتی به بازیگران فعال تبدیل می کند که می توانند درباره نوع خدماتی که به آن نیاز دارند اظهار نظر کنند لذا در این راستا لازم است قوانین زیر اجرایی شود:

- **بند (د) ماده ۳۱ قانون برنامه ششم توسعه**؛ راه اندازی زیرساخت شناسه گذاری، برنامه الکترونیکی و رهگیری کالا و نهاده کشاورزی و دامی صنعتی و نیمه صنعتی تا رسیدن به مصرف کننده نهائی در روزآمد کردن شناسه این کالاها
- **ماده ۷ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار**؛ به منظور ساماندهی و کاهش مراجعات نمایندگان دستگاههای اجرایی به واحدهای تولیدی، افزایش اعتماد متقابل میان دولت و کارآفرینان و در راستای تحقق دولت الکترونیک، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور موظف است با تشکیل «کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاههای اجرایی به واحدهای تولیدی» ضمن دعوت از نمایندگان دستگاههای ذی ربط و اتاقها، پیش نویس آیین نامه هرگونه بازدید و مراجعه نمایندگان دستگاههای اجرایی به واحدهای تولیدی را تدوین نماید و به تصویب هیأت وزیران برساند. کلیه دستگاههای اجرایی موظف به همکاری با کمیته یادشده و اجرای تصمیمات و دستورالعملهای آن می باشند. همچنین ماده (۷۰) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران درباره صدور مجوزهای فعالیت اقتصادی به شکل پنجره واحد، پس از پایان مدت آن قانون استمرار می یابد.

۴- ایجاد امکانات پنجره واحد تجاری

نهاد پنجره واحد تجاری اساساً برای تسهیل ارتباط دولت با تجار و نیز دولت‌ها با یکدیگر (در راستای سرعت بخشیدن و تسهیل فعالیت‌های تجارت بین‌المللی) طراحی شده است. از مهم‌ترین مزایای پنجره واحد الکترونیکی، حذف تشریفات زائد اداری و تسهیل تجارت، کاهش چشمگیر زمان و هزینه‌های تجارت و بهبود رتبه تجارت فرامرزی، شفافیت اطلاعات و حذف انحصار اطلاعات، دسترسی آسان و یکسان ارائه اطلاعات و خدمات به ذی‌نفعان (جریان آزادتر اطلاعات تجاری) است. بنابراین بایستی در راستای دولت الکترونیک مفاد زیر اجرایی شود:

- **بند (ج) ماده ۳۸ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور**؛ مسؤول ایجاد پنجره واحد موضوع ماده (۷) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۶/۱۱/۱۳۹۰ در امور گمرکی در امر تجارت خارجی، گمرک جمهوری اسلامی ایران بوده و دستگاههای صادر کننده مجوز در امر صادرات و واردات و عبور (ترانزیت) موظفند ظرف یک ماه پس از ابلاغ این قانون نمایندگان تام‌الاختیار خود را در گمرکات کشور (با تشخیص گمرک جمهوری اسلامی ایران) مستقر و نسبت به صدور مجوزهای مربوطه از طریق الکترونیکی اقدام نمایند.
- **ماده ۵۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور**؛ تبصره (۳) ماده (۳) قانون اصلاح مواد (۱)، (۶) و (۷) قانون اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به شرح زیر اصلاح می شود و سه تبصره دیگر به عنوان تبصره های (۵)، (۶) و (۷) به این ماده الحاق می شود:

تبصره ۳ - کلیه مراجعی که مجوز کسب و کار صادر می کنند موظفند نوع، شرایط و فرآیند صدور، تمدید و لغو مجوزهایی را که صادر می کنند به همراه مبانی قانونی مربوطه ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این قانون، تهیه و به « هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار »، مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی به صورت الکترونیکی و پس از تأیید نماینده تام الاختیار یا بالاترین مقام دستگاه اجرائی ارسال کنند. این هیأت هر ماه حداقل یک بار به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با حضور دادستان کل کشور، رئیس دیوان محاسبات کشور یا نمایندگان تام الاختیار آنان، دو نماینده مجلس شورای اسلامی، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، رئیس اتاق تعاون مرکزی ایران، رئیس اتاق اصناف ایران و حسب مورد نماینده دستگاه اجرائی ذی ربط موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور و دارندگان ردیف و عنوان در قانون بودجه سنواتی مربوط، تشکیل می شود. این هیأت موظف است حداکثر تا مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون، شرایط و مراحل صدور مجوزهای کسب و کار در مقررات، بخشنامه ها، آیین نامه ها و مانند اینها را به نحوی تسهیل و تسریع نماید و هزینه های آن را به نحوی تقلیل دهد که صدور مجوز کسب و کار در کشور با حداقل هزینه و مراحل آن ترجیحاً به صورت آنی و غیرحضوری و راه اندازی آن کسب و کار در کمترین زمان ممکن صورت پذیرد. مصوبات هیأت مذکور درمورد بخشنامه ها، دستورالعمل ها و آیین نامه ها پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی و درمورد تصویب نامه های هیأت وزیران پس از تأیید هیأت وزیران برای کلیه مراجع صدور مجوزهای کسب و کار و کلیه دستگاهها و نهادها که در صدور مجوزهای کسب و کار نقش دارند لازم الاجراء می باشد.

فعالیت این هیأت پس از انجام تکالیف مذکور نیز استمرار یافته و در صورتی که تحقق این اهداف به اصلاح قوانین نیاز داشته باشد، هیأت مذکور موظف است پیشنهادهای لازم را برای اصلاح قوانین تهیه و به مراجع مربوطه ارائه کند.

۵- آمایش تجاری

آمایش تجاری قادر است ظرفیت های صنعتی، کشاورزی و خدماتی کشور را از بالقوه به بالفعل تبدیل کند، بدون تردید برای استقلال کامل در تجارت خارجی و بهره گیری از ارزش افزوده در بخش تولید و تجارت کشور، باید به آمایش تجاری پرداخت لذا لازم است قوانین زیر اجرایی شود:

➤ **بند (ذ) ماده ۴ قانون برنامه ششم توسعه؛ توسعه بازار سرمایه با تاکید بر طراحی و مهندسی ابزارهای مالی و کالایی، توسعه بازار انرژی و عرضه نفت خام و فرآورده های نفتی در بورس انرژی، اصلاح نهادی حاکمیت شرکتی برای شرکت های عام و نهادهای مالی**

- بند (ذ) ماده ۳۱ قانون برنامه ششم توسعه؛ حمایت از توسعه ظرفیت صادراتی صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی مانند کارخانجات خوراک دام، طیور و آبزیان و صنایع بسته بندی محصولات کشاورزی با توجه به مزیت‌های طبیعی، نسبی و رقابتی این صنایع
- بند (ب) ماده ۳۳ قانون برنامه ششم توسعه؛ ایجاد خوشه های صادراتی، نشانهای تجاری و اختصاص مشوقهای صادراتی به صادرات محصولات کشاورزی
- جز ۳ بند (الف) ماده ۴ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی؛ عمق ساخت داخل محصولات داخلی و نصب برچسب نشان دهنده درصد عمق ساخت داخل بر روی محصولات را حداکثر طی دوره دو ساله تعیین و در سامانه موضوع جزء (۱) این بند درج کند.
- بند (الف) ماده ۴۶ قانون برنامه ششم توسعه؛ به منظور رونق تولید، نوسازی صنایع، حمایت هدفمند از صنایع دارای اولویت سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین توسعه صادرات غیرنفتی، دولت و دستگاههای اجرایی ذی ربط به شرح زیر اقدام می‌کنند: الف- وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون، فهرست اولویت‌های صنعتی (با اولویت صنایع معدنی) را با رعایت ملاحظات آمایش سرزمینی و تعادل بخشی منطقه‌ای به تصویب هیأت وزیران برساند.
- ماده ۸ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور؛ دولت موظف است از ایجاد و تقویت نشان (برند) های تجاری داخلی محصولات صنعتی و خوشه های صادراتی حمایت کند و ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است آیین نامه ساماندهی تبلیغات کالاها و خدمات را با همکاری سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، وزارتخانه های جهاد کشاورزی، ارتباطات و فناوری اطلاعات، فرهنگ و ارشاد اسلامی و کشور با اهداف زیر تهیه کند و به تصویب هیأت وزیران برساند:

۱ - افزایش رقابت پذیری کالاهای داخلی

۲ - ترویج فرهنگ مصرف کالاهای داخلی

۳ - ترویج تغذیه سالم

۴ - جلوگیری از تجمل گرایی

۵- تشویق تولیدکنندگان، صادرکنندگان و نشان های برتر

۶ - محدودسازی تبلیغ کالاهای خارجی

۶- مسئولیت پذیری و پاسخگویی (الزام دولت به استماع مطالبات کارآفرینان و سرمایه گذاران و پاسخگویی به آنها در چارچوب قانون در همه دستگاه ها و استان ها)

برای این منظور، بایستی اهتمام در اجرای قوانین زیر صورت پذیرد:

- بند(ث) ماده ۶۷ قانون برنامه ششم توسعه؛ کلیه دستگاه های اجرایی کشور موظفند تا پایان سال دوم اجرای قانون برنامه، امکان تبادل الکترونیکی اطلاعات و پاسخگویی الکترونیکی به استعلام های مورد نیاز سایر دستگاههای اجرایی را حسب شرح وظایف آنان در چارچوب قوانین خاص و موضوعی به صورت رایگان فراهم نمایند.
- ماده ۲ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار؛ دولت مکلف است در مراحل بررسی موضوعات مربوط به محیط کسب و کار برای اصلاح و تدوین مقررات و آیین نامه ها، نظر کتبی اتاقها و آن دسته از تشکلهای ذی ربطی که عضو اتاقها نیستند، اعم از کارفرمایی و کارگری را درخواست و بررسی کند و هرگاه لازم دید آنان را به جلسات تصمیم گیری دعوت نماید.
- ماده ۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار؛ مرکز آمار ایران موظف است برنامه ملی آماری کشور موضوع ماده (۵۴) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران را طوری تهیه کند که براساس آن اطلاعات آماری مورد نیاز برای فعالان اقتصادی و سرمایه گذاران در ایران در پایگاه اطلاعات آماری کشور به شکل مستمر و روزآمد ارائه گردد. ارقام و اطلاعات آماری مورد نیاز سرمایه گذاران و فعالان اقتصادی که باید به شکل مستمر در این پایگاه منتشر شود، توسط شورای گفت و گو تعیین می شود.
- ماده ۱۱ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار؛ وظایف و تشکیل شورای گفت و گو با ترکیب و تبصره های مصرح در ماده (۷۵) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران پس از پایان مدت آن قانون استمرار می یابد.
- ماده ۲۹ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار؛ قوه قضائیه و دولت اقدامات قانونی لازم را برای تنظیم آیین دادرسی تجاری و تشکیل دادگاههای تجاری به عمل می آورند.
- ماده ۶۰ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور؛ رعایت مواد (۲) و (۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار در تدوین آیین نامه های اجرایی این قانون الزامی است.

۷- تلاش در جهت افزایش بهره وری و اثربخشی از منابع ملی و توسعه زیرساخت های کشور

از لازمه های کسب و کار استفاده کارا و اثربخش از منابع کشور و ایجاد زیرساخت های لازم می باشد، لذا لازم است قوانین زیر مورد اجرا کامل قرار گیرد:

- **بند (ذ) ماده ۴ قانون برنامه ششم توسعه؛** اصلاح سیاست های ارزی و تجاری و تعرفه ای حداکثر تا پایان سال دوم اجرای قانون برنامه با رویکرد ارتقای کیفیت و رقابت پذیر ساختن کالاهای تولید داخل برای صادرات
 - **بند (ح) ماده ۷ قانون برنامه ششم توسعه؛** دولت مکلف است از سال اول اجرای قانون برنامه جهت عملیاتی کردن رویکرد تمرکز زدایی و اثربخشی مدیریت اجرائی در مراکز استانها و جهت زمینه سازی، تعادل بخشی، توازن و آمایش سرزمینی توزیع سی درصد (۳۰٪) از اعتبارات تملک دارایی سرمایه ای کشور را به شورای برنامه ریزی استانها اختصاص دهد
 - **بند (الف) ماده ۲۱ قانون برنامه ششم توسعه؛** دولت موظف است در جهت توسعه فعالیت های صنعت بیمه و بهبود محیط کسب و کار و گسترش بخش غیردولتی:
- الف- بر اساس قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، سهام دولت در شرکتهای بیمه به استثنای بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شرکت سهامی بیمه ایران را در دو سال اول اجرای قانون برنامه از طریق عرضه سهام در بازار سرمایه و سازمان خصوصی سازی به بخش غیردولتی واگذار کند.
- **بند (الف) ماده ۲۲ قانون برنامه ششم توسعه؛** دولت مکلف است با اقدام قانونی در جهت اصلاح قوانین، مقررات و رویه ها، محیط کسب و کار را به گونه ای امن، سالم، سهل و شفاف سازد تا در پایان سال چهارم اجرای قانون برنامه، رتبه ایران در دو شاخص رقابت پذیری بین المللی و شاخص های بین المللی حقوق مالکیت در میان کشورهای منطقه سند چشم انداز به رتبه سوم ارتقاء یابد و هر سال بیست درصد (۲۰٪) از این هدف محقق شود. در شاخص کسب و کار هر سال ده رتبه ارتقاء یافته و به کمتر از هفتاد در پایان اجرای قانون برنامه برسد. وزیر امور اقتصادی و دارایی مکلف است در پایان شهریور و اسفندماه هر سال، گزارش میزان تحقق حکم این بند را همراه مستندات به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید
 - **بند (ب) ماده ۲۲ قانون برنامه ششم توسعه؛** وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است با هدف تضمین امنیت سرمایه گذاری و کارآفرینی در کشور، جذب متخصصان، صیانت، حفاظت و مقابله با اخلال در امنیت اشخاص و بنگاهها و کاهش خطرپذیری (ریسک) اجتماعی در محیط کسب و کار، با همکاری سازمان، سازمان اداری و استخدامی کشور، معاونت علمی و فناوری رئیس جمهور، وزارتخانه های تعاون، کار و رفاه اجتماعی، امور خارجه، اطلاعات، دادگستری و کشور الزامات ارتقای امنیت فضای کسب و کار را تهیه و به تصویب شورای عالی امنیت ملی برساند.

گزارش عملکرد قوانین در راستای تولید، شتابانی و مانع زدایی

- **بند (ت) ماده ۳۲ قانون برنامه ششم توسعه**؛ کاهش حداقل ده درصدی (۱۰٪) شکاف قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف کنندگان نهائی این محصولات در طول اجرای قانون برنامه
- **بند (ذ) ماده ۳۵ قانون برنامه ششم توسعه**؛ تغییر ساختار مصرف آب شرکت‌های فولادی، آلیاژی و معدنی و اصلاح سامانه (سیستم) خنک‌کنندگی و شست‌وشوی مواد خام تا پایان سال چهارم اجرای قانون برنامه
- **بند (ج) ماده ۴۶ قانون برنامه ششم توسعه**؛ دولت با همکاری سایر قوا مکلف است به گونه ای برنامه ریزی و اقدام نماید که ورودی قاچاق در طول سال های اجرای قانون برنامه، سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) کاهش یابد و از سال اول اجرای قانون برنامه از فعالیت مبادی ورودی غیرمجاز زمینی و دریایی که خارج از کنترل گمرک است جلوگیری بعمل آورده و گزارش سالانه آن را به مجلس شورای اسلامی ارایه نماید.
- **ماده ۵۶ قانون برنامه ششم توسعه**؛ وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان ملی استاندارد موظفند بر طراحی و ساخت خودروهای داخلی به نحوی نظارت کنند که ایمنی خودروهای مذکور متناسب با حداکثر سرعت ارتقاء یافته تا در تصادفات جاده‌ای، تلفات به حداقل میانگین جهانی برسد.
- **بند (الف) ماده ۵۷ قانون برنامه ششم توسعه**؛ دولت مکلف است به منظور تکمیل و اجرای طرح‌های (پروژه‌های) حمل و نقل ریلی، دوخطه کردن مسیرها و احداث خطوط برقی و سریع‌السیر، علاوه بر مشارکت‌های دولتی - خصوصی و افزایش اعتبارات این حوزه در بودجه سالانه، یک درصد (۱٪) منابع حاصل از فروش نفت و گاز سهم دولت را در قالب بودجه سالانه به وزارت راه و شهرسازی اختصاص دهد تا طرح‌های حمل و نقل ریلی با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته اجراء گردد.
- **تبصره ۲ ماده ۲۵ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار**؛ شرکت‌های عرضه کننده برق و گاز موظفند ضمن هماهنگی با شرکت‌های بیمه، امکان خرید بیمه نامه پوشش دهنده خسارات ناشی از قطع برق یا گاز را برای واحدهای تولیدی مشترک خود فراهم آورند.
- **بند (ج) ماده ۹ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی**؛ بیمه مرکزی موظف است ظرف مدت سه ماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون، ساز و کار ارائه انواع پوشش‌های بیمه نامه اعتبار صادراتی و بیمه نامه مسؤلیت ناشی از محصول توسط شرکت‌های بیمه داخلی را تهیه و ابلاغ کند.
- **بند (ه) ماده ۳ قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات**؛ ایجاد پوشش بیمه ای مناسب برای کاهش خطر پذیری محصولات دستاوردهای دانش، نوآوری و فناوری در تمام مراحل تولید، عرضه و به کارگیری
- **بند (ب) ماده ۱۶ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور**؛ اجرای این ماده وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف مدت سه سال مطابق دستورالعملی که به تصویب مجمع عمومی بانکها می رسد، نسبت به بازسازی ساختار مالی و استقرار حاکمیت شرکت در بانکهای دولتی اقدام کند.

➤ **بند (ث) ماده ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز؛** وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با همکاری دستگاه‌های اجرائی ذیربط با استفاده از سامانه نرم‌افزاری به شناسه‌دار کردن کلیه انبارها و مراکز نگهداری کالا و ثبت مشخصات مالک کالا، نوع و میزان کالاهای ورودی و خروجی از این اماکن با هدف شناسایی کالاهای قاچاق اقدام نماید.

۸- ترویج اخلاق حرفه‌ای در سازمانها و ارگانها و دوائر حاکمیتی

از پایه‌های ترویج اخلاق حرفه‌ای، منع دستگاه‌های اجرائی و بانکها از تحمیل شرایط ناعادلانه در عقد قراردادهای خود با بخش خصوصی و تعاونی می‌باشد، لذا لازم است بطور مثال ماده زیر در این راستا به درستی اجرا شود:

➤ **ماده ۵۱ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور؛** بانکها مکلفند اسناد رسمی مالکیت مفروز و مشاع اراضی کشاورزی و محل اجرای طرحهای کشاورزی، قراردادهای واگذاری اراضی ملی و دولتی وزارت جهاد کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی و اسناد منازل روستایی را به عنوان وثیقه وامهای بخش کشاورزی و روستایی بپذیرند. همچنین کلیه اسناد عادی مربوط به خرید و فروش چاههای کشاورزی مجاز دارای پروانه بهره‌برداری و سهام آنها که با پایاب مربوطه و با حفظ کاربری کشاورزی تا پایان سال ۱۳۹۲ تبادل و تنظیم شده باشد در جهت خدمات رسانی‌های مربوطه صرفاً نزد وزارتخانه‌های نیرو، جهاد کشاورزی و نفت در حکم اسناد رسمی تلقی می‌شوند.

۶- دسته‌بندی آسیب‌ها، چالش‌ها و علل عدم تحقق قوانین

۶-الف- قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور

این قانون در مورخ ۱۳۹۴/۲/۹ به تصویب رسید و مشتمل بر ۶۰ ماده در حوزه‌های مختلف می‌باشد. لذا فعالان انتظار داشتند که این قانون بتواند به میزان زیادی کارساز باشد و بسیاری از مشکلات و چالش‌های بخش خصوصی را برطرف نماید. این در حالی است که با گذشت حدود ۷ سال از ابلاغ آن، این قانون در بسیاری از بخش‌های عملیاتی نشده است. از مهمترین دلایل آن می‌توان به وجود قوانین و مجوزهای موازی، استفاده از ماهیت مجوز به جای تکلیف، عدم تعیین دستگاه‌های ناظر در ماده قانونی و فقدان ضمانت اجرایی لازم از سوی دستگاه‌های اجرایی اشاره نمود. از طرف دیگر دولت باید به جای دخالت در امر قیمت‌گذاری، موانع تولید را رفع و به تولیدکننده کمک کند تا تولید بیشتر با قیمت مناسب‌تر در بازار ایجاد شود. همچنین انتظار می‌رود که سیاست دولت، تسهیل مسیر واردات کالاهای اساسی و صادرات کالاهای نیاز داخل باشد تا زمینه ارتقای نظام مالی کشور فراهم شود. باید توجه داشت که برخی از مشکلات که مانع اجرای حکم قانون شده است، مواردی از جمله عدم وجود ساختار مالی مناسب در دولت؛ عدم هماهنگی بین دستگاه‌های مسوول؛ عدم نظر گرفتن مکانیسم‌های انگیزشی و تشویقات لازم برای

ایجاد انگیزه در دستگاه‌های دولتی؛ عدم تعیین متولی اجرا، شاخص و ضمانت اجرای مناسب و دیگر مواردی از این دست می باشد که در مجموع، اجرایی شدن کامل ماده ۱۲ این قانون را با مشکل مواجه نموده است. علی ایحال عمده چالش های قانون به شرح ذیل اند:

➤ ضعف در قانون

- به دلیل وجود مجوزهای قانونی موازی از جمله ماده ۲۷ قانون «الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» برای خرید و فروش طرح‌ها، پروژه‌ها و کالاها و خدمات ناشی از آن‌ها، ماده (۷) قانون رفع موانع تولید عملکردی نداشته است. علت انگیزه استفاده از سایر مواد قانونی را می توان الزام به رعایت شرایط رقابتی و برگزاری مناقصه و مزایده عمومی در قانون رفع موانع تولید دانست، درحالی که در قانون‌های موازی چنین الزامی وجود ندارد. در نتیجه دولت تمایل داشته است تا با استفاده از این ماده قانونی امور مربوطه را انجام دهد و لذا ماده (۷) قانون رفع موانع تولید عملکرد قابل توجهی نداشته است، لذا اهداف قانونگذار محقق نشده است.
- طبق بند (ث) ماده ۱۲ قانون، به سایر طرح هایی که به ارتقای کیفیت یا کمیت کالاها و خدمات تولیدی یا صرفه جویی و جلوگیری از هدر رفتن سرمایه های انسانی، مالی، محیط زیست و زمان منجر می شوند تسهیلات پرداخت شود که بدلیل غیرخودگردان بودن طرح ها، بازپرداخت از محل درآمد طرح ها امکان پذیر نمی باشد و لذا قانون در این موضوع به نوع طرح توجه ننموده و موضوع عدم امکان بازپرداخت تسهیلات، مغفول مانده است.
- برخی از مفاد قانون به دلیل قلمرو شمول گسترده، امکان نظارت دقیق ندارند بمانند بند (ث) ماده ۲۱ با موضوع تدابیر تشویقی و تنبیهی لازم را برای الزام کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری در راستای تأمین سرمایه در گردش واحدها، ماده ۲۲ موضوع استفاده از تسهیلات ارزی و ریالی مورد نیاز طرح های دارای توجیه فنی، اقتصادی و مالی که حسب بررسی های صورت گرفته و در محدوده رسیدگی، رعایت نشده اند، لذا لازم است برای الزام به اجرایی شدن قوانین راهکار لازم دیده شود.
- در قانون، افزایش سرمایه بانک های دولتی از محل منابع حساب ذخیره ارزی در ماده (۱۸) پیش بینی شده است که به دلیل قید عبارت "پس از کسر تعهدات قبلی" و با توجه به افزایش تعهدات این حساب به ویژه ناشی از حکم ماده (۲۰) این قانون و آیین نامه اجرایی آن درخصوص نرخ ارز تسهیلات دریافتی از این حساب، در عمل به نظر می رسد افزایش سرمایه از این محل عملی نخواهد شد و اهداف مقنن محقق نشده است، بعبارتی دو ماده قانونی مخل هم، در یک قانون مصوب شده است.
- آیین نامه اجرایی تکلیف شده موضوع ماده ۲۰ مبنی بر تعیین تکلیف نرخ و فرایند تسویه حساب بدهکاران ارزی، در زمان قانونی تصویب لکن آیین نامه ابلاغ شده به دلایل مختلف، ۵ بار در طول سال های اجرای قانون اصلاح شده است و از ابتدای اجرای این ماده قانون بر اساس آیین نامه ابلاغی، ابهامات و چالش های متعددی درخصوص اجرای این ماده به وجود آمد. چالش اول در ارتباط با مدت زمان ذکر شده در قانون برای تعیین تکلیف بدهی (۶ ماه) بود، ولی به جهت کوتاه بودن آن و تطویل در جریان تدوین آیین نامه، امکان تعیین تکلیف نبود و لذا از طریق استفساریه مشکل تا حدودی حل شد و آیین نامه اولیه تدوین شد. درخصوص این ماده و آیین نامه اولیه ای که در سال ۱۳۹۴ توسط هیئت وزیران ابلاغ شد، مشکلاتی

مطرح شد از جمله محدودیت مهلت پیش بینی شده برای تسویه بدهی، اعتراض نسبت به بالا بودن پیش پرداخت و تهاثر بدهی دولت با بانکهای خصوصی شده ملت، رفاه کارگران، تجارت و صادرات در سال ۱۳۸۸ که موجب شد بسیاری از بدهکاران ارزی نتوانند از مزایای این ماده بهره مند گردند. پس از بحث ها و جلسات مختلف و اعتراضات متعدد به آیین نامه ابلاغی، مجدداً با اصلاح آییننامه ماده (۲۰) برخی از ابهام ها و اشکال ها رفع شد، ولی مشکل همچنان به طور کامل حل نشد.

➤ ضعف در اجرا و ترک فعل

- آیین نامه اجرایی ماده (۲۰) و اصلاحات بعدی آن، درخصوص تسویه بدهی های ارزی حساب ذخیره ارزی، در تطابق کامل با خود قانون تدوین نگردیده و لذا مشکلاتی را برای بازپرداخت تسهیلات گیرندگان از حساب ذخیره ایجاد کرد. از این رو، بررسی مشکلات ناشی از ماده (۲۰) و آیین نامه های اجرایی در جلسات شورای گفت و گو و همچنین کمیته ماده ۱۲ قانون مکرراً پیگیری و طرح گردید که منجر به اصلاح آیین نامه و فرصت مجدد تعیین تکلیف بدهکاران حساب ذخیره ارزی تا پایان شهریور ماه ۹۷ شد. با پیگیری های متعدد، در نهایت هیات وزیران طی تصویب نامه جدید بازپرداخت بدهی بدهکاران ارزی صندوق ذخیره ارزی ابلاغ گردید. البته در عمل بانک ها با توقف اجرای ماده ۲۰ قانون به دلیل عدم تامین اعتبار مورد نیاز، تسویه حساب را مسکوت گذاشتند.
- آیین نامه پوشش نوسانات نرخ ارز موضوع تبصره ۳ ماده ۲۰ تدوین نشده است. بیمه مرکزی عنوان داشته است که به دلیل ریسک بالا، بیمه ها نمی توانند نوسانات بیش از حد متعارف را پوشش دهند و بر همین اساس عملکرد این بخش از ماده با ابهام روبه روست. همچنین از دلایل عدم راه اندازی بازار آتی ارز و پوشش نوسانات نرخ ارز، بر اساس گزارش پیوست نامه شماره ۹۳/۳۷۹۴۰ مورخ ۱۳۹۶/۳/۳ وزارت امور اقتصادی و دارایی تمامی زیرساخت های مقرراتی و اجرایی برای تحقق ایجاد بازار مشتقه ارزی توسط سازمان بورس و اوراق بهادار آماده و مکاتبات الزم در این خصوص با بانک مرکزی انجام شده است و در نهایت راه اندازی این بازار منوط به اعلام موافقت بانک مرکزی گردیده است. بانک مرکزی راه اندازی بازار آتی ارز را منوط به فراهم نمودن زمینه های آن از جمله یکسان سازی نرخ ارز کرده است.
- وضع عوارض صادراتی بر طیف گسترده ای از تولیدات معدنی، مغایر با ماده ۳۷ قانون تصویب شده است که با پیگیری مکرر اتاق ایران از وزارت صمت و طرح موضوع در ۷۲ امین جلسه کمیته موضوع ۱۲ در مورخ ۱۳۹۸/۶/۲۵، موضوع در دستور کار قرار گرفت که با پیگیری اتاق ایران در نهایت برخی اقلام با کاهش تعرفه مواجه شدند، اما در کل محصولات معدنی مازاد بر نیاز تولید داخل بمانند سنگ های تزئینی با عوارض بالا روبرو می باشند که منجر به تعطیلی واحدهای معدنی مربوط شده و می شود.

- با تشکیل هیات مقررات زدایی، کمیسیون های تخصصی اتاق ایران، بررسی کلیه مجوزهای صادره در حوزه کاری خود را در دستور کار قرار دادند. با احصای کلیه مجوزها، بررسی موارد پیشنهادی جهت حذف، ادغام یا اصلاح مجوزها انجام و پیشنهادها جمع بندی گردید. با وجود پیگیری اتاق ایران جهت اصلاح و حذف مجوزها، به دلیل مقاومت شدید دستگاه های اجرایی در جلسات هیات مقررات زدایی در برابر حذف مجوزهای حامل امضای طلایی، در عمل حذف بسیاری از مجوزهای زائد فضای کسب و کار ممکن نشده است.
- بر اساس ماده ۵۴ قانون، یک تبصره به ماده ۹ "قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی" اضافه شد که در آن، وزارت جهاد کشاورزی مکلف شد تا با همکاری "سازمان ثبت اسناد و املاک کشور" نسبت به رفع تداخلات ناشی از اجرای قوانین و مقررات موازی در اراضی ملی، دولتی و مستثنیات اشخاص اقدام کرده و پس از رفع موارد اختلافی نسبت به اصلاح اسناد مالکیت و صدور اسناد اراضی کشاورزی اقدام کند. پس از ابلاغ قانون مذکور، آیین نامه اجرایی این ماده قانونی به استناد تبصره ۳ الحاقی ماده ۹ "قانون افزایش بهره وری" بخش کشاورزی و منابع طبیعی، مورخ ۷/۴/۱۳۹۴ به تصویب هیات محترم وزیران رسید. در اجرای ماده ۸ آیین نامه اجرایی تبصره ۳ الحاقی ماده ۹ "قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی" موضوع ماده ۵۴ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، شیوه نامه اجرایی رفع تداخلات ناشی از قوانین و مقررات موازی مورخ ۱۵/۱۰/۱۳۹۴ جهت اجرا ابلاغ می شود. شیوه نامه فوق ابهامات و نقاط ضعف زیادی در حین اجرا به دنبال داشت، این امر سبب شد تا این شیوه نامه اصلاح شود و در تاریخ ۳۰/۴/۱۳۹۷ شیوه نامه اصلاحی مصوب و ۷/۵/۱۳۹۷ ابلاغ شد. این شیوه نامه اصلاحی به علت پیچیدگی، عدم آموزش مدیران اجرایی دست اندرکار، در برخی موارد سوء استفاده و تفسیر به رأی برخی از اعضا و بالاخص عدم همترازی اعضای تصمیم گیرنده در کمیسیون ها و کارگروه ها، مشکلات اجرایی شدن ماده ۵۴ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر را دامن زده است. در حقیقت تصویب این مواد، علاوه بر دارا بودن ایرادهای اساسی، خسارت های جبران ناپذیری را برای کشور به داشته است. از جمله ایراداتی که بر این ماده ی قانونی وارد است عبارتند از سست نمودن پایه های پدافند غیرعامل ...، تالی فاسد در سیستم و سوء استفاده زمین خواران و افراد، مغایرت های قانونی با قوانین و مقررات جاری و معتبر که موجبات سردرگمی و گرفتاری های بعدی را فراهم آورده است، ایجاد مشکلات اجرایی با حجم عظیمی از اقدامات متعدد جدید، تحمیل هزینه های سنگین بر دولت بدون پیش بینی منابع لازم برای تأمین بودجه مربوطه حداقل معادل ۵ هزار میلیارد ریال، ایجاد مشکلات و درگیری های اجتماعی به دلیل تغییر در مالکیت ها و سهم اشخاص و
- در راستای حکم بند (ج) ماده ۳۸، گمرک جمهوری اسلامی ایران برنامه عملیاتی نمودن سامانه جامع گمرکی را از نیمه دوم ۱۳۹۲ با همکاری دانشگاه تهران آغاز کرده و پوشش کلیه فرآیندها و عملیات ترخیص از لحظه ورود کالا به قلمرو گمرکی تا اتمام تشریفات گمرکی و خروج کالا در سامانه را به عنوان هدف اصلی این سامانه دنبال میکند. لکن سامانه دارای ایرادات ساختاری فراوان است از قبیل: ۱- آشفتگی در نظام ثبت سفارش و تخصیص ارز ترجیحی در وزارت صمت. ۲- عدم احصاء نیاز کشور برای واردات کالاهای اساسی و حمایت از تولید و عدم تخصیص ارز براساس نیاز کشور ۳- عدم تفکیک سهمیه هریک از وزارتخانه ها (جهادکشاورزی، صمت و غذا و دارو) و عدم رصد و پایش واردات کالاهای

مرتبط با مسئولیت هر یک از وزارتخانه ها از زمان تخصیص و تامین ارز تا ترخیص کالای مربوطه ۴- عدم هماهنگی و بی برنامه گی بین وزارت خانه های مربوط ۵- تعدد قوانین و مقررات مربوطه و بعضاً اصلاحات غیر موثر و مخرب در مقررات ناظر بر موضوع ۶- عدم ارتباط بین سامانه های تخصیص، تامین، ترخیص، انبارها، بنادر و توزیع کالاهای اساسی و اقدام بصورت جزیره ای ۷- مصرف ارز ترجیحی بصورت غیرکارا و اثربخش که نتیجه آن قیمت بالای کالا به مصرف کننده نهایی ۸- ایجاد رانت و سود غیر متعارف برای برخی افراد.

- از نظر فعالان بخش خصوصی آیین نامه مرتبط با ماده (۱۲) قانون با موضوع تکلیف دولت به خرید کالا و خدمت تولید شده یا صرفه جویی شده سرمایه گذار ها در طرح های مشخص، دارای ایرادات مختلفی است و با پیگیری های متعدد، به دنبال رفع مشکلات آن می باشند. علی ایحال هنوز آیین نامه قبلی پابرجا است.

➤ تغییرات شرایط در طول اجرای قانون

- سازمان امور مالیاتی طبق دستورالعمل منتشره جهت اجرای ماده ۳۴ قانون، استرداد موقت مالیات و عوارض مالیات ارزش افزوده را منوط به رعایت اقدامات و شرایطی نموده که با روح قانون که به منظور تسهیل در دریافت مالیات بر ارزش افزوده و استرداد به موقع آن به صادرکنندگان می باشد، مغایر بوده و موجب مفصل شدن رسیدگی و درگیر شدن بخش قابل توجهی از منابع مالی صادرکنندگان به این موضوع شده است. شایان ذکر است در سال های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نیز به دلیل مسائل ارزی، استرداد مالیات بر ارزش افزوده براساس تبصره های قانون بودجه منوط به بازگشت ارز به چرخه اقتصاد شد (جز ۱ بند ج تبصره ۸ قانون بودجه ۹۸ و جز ۱ بند ک تبصره ۶ قانون بودجه ۹۹).
- در اجرای ماده ۱۶ قانون، تنها ۲۵۰ هزار میلیارد ریال از دارایی های مازاد بانک ها در سال ۹۵ شناسایی شده است. مجموعه عملکرد فروش اموال مازاد بانکها در سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶، حدود ۱۱۲ هزار میلیارد ریال بوده است از آنجاییکه به دلیل خوداظهاری میزان اموال مازاد بانکها درست نبوده، بانک مرکزی به بررسی صحت آمار و اطلاعات پرداخته است در ادامه سامانه فروش اموال مازاد بانک ها (فام) متعلق به شرکتی دولتی به همین نام در آذر ماه سال ۱۳۸۷ در تهران با حضور نمایندگان بانک های دولتی، تاسیس شد، تا در بستر دولت الکترونیک و شفافیت الکترونیکی و دسترسی عموم مردم به خدمات این مجموعه که مزایده املاک و دارایی های بانک ها را در اختیار دارد، فرآیند الکترونیکی حراج اموال مازاد، انجام شود. در نهایت دستورالعمل نحوه واگذاری اموال مازاد مؤسسات اعتباری در خرداد ۱۳۹۹ توسط شورای پول و اعتبار تصویب شده است. ضوابط یاد شده، شرایط و احکام نحوه واگذاری دارایی های ثابت مازاد شبکه بانکی از جمله رعایت روش مزایده، قیمت گذاری توسط کارشناسان رسمی، رعایت نرخ سود مصوب شورای پول و اعتبار در فروش های اقساطی اموال و فروش اموال تملیکی با اولویت واگذاری به مالک قبلی (واحد تولیدی) مورد تاکید قرار گرفته است. عملکرد ناچیز واگذاری ها تا به امروز و دعوای حقوقی متعدد در این زمینه، منجر به این شده است که در سال های اخیر مسئله شرکت داری و سرمایه گذاری بانک ها به یکی از مسائل مهم و چالش برانگیز نظام بانکی تبدیل شده است. محور و کانون اصلی فعالیت

بانک، حوزه اعتباری است و نه سرمایه گذاری و ورود به بخش واقعی، بر همین اساس هرچقدر حجم سرمایه گذاری ها و دارایی های و اموال غیرمتبیط با فعالیت بانکی مؤسسات اعتباری افزایش یابد، به همان میزان ریسک های خرد و کلان افزایش پیدا می کند. ابعاد و آثار این مسئله در دوره های رونق و رکود اقتصادی تشدید می شود. اما به طور کلی این ماده تصریح الزام را در خصوص ابلاغ یک دستورالعمل یا آیین نامه جامع برای اجرای دقیق حکم به ویژه نحوه شناسایی اموال مازاد نسبت به حد استاندارد و ... ندارد، لذا عملکرد پوشش اهداف حکم را نداشته است و اخیراً نیز با دستور جلسه سران قوا اجرای آن مسکوت می گردد.

۶-ب- قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار

قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار در مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ به تصویب رسیده است، لیکن با گذشت حدود ۱۰ سال از تصویب قانون مذکور، تاکنون بخش هایی از احکام قانون به طور کامل اجرا نشده است. عدم هماهنگی بین دستگاه ها، فقدان سیستم پشتیبانی و اهتمام جدی دستگاه ها، عدم ثبات قوانین و مقررات و دریافت نکردن نظرات ذینفعان هر مقررات به ویژه فعالان اقتصادی و عدم اطلاع از موضع آنها را می توان از دلایل اجرا نشدن و یا ناقص اجرا شدن مفاد قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار بر شمرد. از ایرادات قانون می توان به موارد زیر اشاره نمود:

➤ ضعف در قانون

- مصوبات و قوانین مخل و زائدی که در جلسات شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی شناسایی می شوند، باید ضمانت اجرایی کافی برای دستگاه های اجرایی دولتی برخوردار باشند. در مجموع به دلیل نداشتن الگوی مشخص حمایت از تولید و گسترش تجارت با کشورهای دیگر، پراکندگی زیادی در نحوه قانون گذاری و مصوبات دولتی وجود دارد که باعث عدم امکان برنامه ریزی مشخص برای فعالان اقتصادی شده است. لذا عمده ایراد قانون نبود الگوی مشخص می باشد.
- برخی عبارات در قانون نامفهوم هستند، مثلاً در ماده ۳ عبارت "مورد توجه قرار دادند" عملیاتی و قابل فهم نیست و نیاز به اصلاح دارد.
- در برخی احکام قانون بمانند حکم ماده ۵، ابزارهای لازم به اتاق ها جهت عملیاتی کردن حکم، مبنی بر اعلام فهرست تشکل های اقتصادی، داده نشده است.

➤ ضعف در اجرا و ترک فعل ها

- در مواد (۲) و (۳) قانون دولت و دستگاه های اجرایی مکلف گردیده اند که حداقلی از حقوق بخش خصوصی و فعالان اقتصادی را رعایت نموده و در تنظیم و تدوین ضوابط و مقررات حوزه کسب و کار که محل و عرصه اصلی فعالیت آنها می باشد، نظرات تشکل های اقتصادی را به عنوان کنشگران اصلی این حوزه استعلام و به آنها توجه نمایند. این در حالیست که موضوع ، با وجود صراحت قانون و چندین بخشنامه معاون اول رییس جمهور و معاون حقوقی رییس جمهور ، نه تنها توسط دستگاه اجرایی بلکه توسط هیات وزیران نیز رعایت نشده است. این عملکرد و رفتار هیات وزیران و دستگاه های اجرایی منجر به این شد که مقررات متعددی در حوزه کسب و کار صادر گردد. این مصوبات ضمن متناقض بودن با مصوبات قبلی، عملاً موجب اختلال در حوزه کسب و کار گردیده است. در بسیاری موارد فعالان اقتصادی جهت اصلاح و حذف آنها مجبور به مراجعه به شورای گفت گوی دولت و بخش خصوصی و هیات مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوز های کسب و کار و یا در نهایت دیوان عدالت اداری می گردند که هر یک از آنها موجب هزینه هم به دولت و هم به فعالان اقتصادی می گردد.
- آیین نامه مربوط به ماده ۷ قانون مبنی بر ساماندهی و کاهش مراجعات نمایندگان دستگاه های اجرائی به واحدهای تولیدی در سال ۱۳۹۵ تصویب شده است، متأسفانه حکم صدر ماده درباره ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه های اجرایی به واحدهای تولیدی که سازمان امور اداری و استخدامی این حکم را با تاخیر ۵ ساله اجرا کرده است و بنابراین استعلامات با توجه به عدم تشکیل کارگروه مربوطه عملاً موضوع وارد فاز عملیاتی نشده است که پیگیری این موضوع در ۹۲ امین جلسه شورای گفت و گو گردید که در آن مقرر شد سازمان اداری و استخدامی کارگروه را تشکیل دهد و اطلاعات لازم سامانه را به صمت بدهد که هنوز عملیاتی نشده است.
- با وجود اهمیت تنظیم آیین دادرسی تجاری در رسیدگی به دعاوی تجاری موضوع ماده ۲۹ قانون، متأسفانه با گذشت حدود ۱۰ سال از تاریخ تصویب این قانون، تاکنون اقدام منجر به نتیجه صورت نگرفته است.
- یکی از ابتدایی ترین اصول حکمرانی خوب، ایجاد ثبات و امنیت اقتصادی در حوزه کسب و کار و سرمایه گذاری است و در قانون مصوب شده است که بدین منظور در تصویب آیین نامه ها شورای گفتگو تحت مشورت قرار گیرد، اما متأسفانه در عمل فعالان اقتصادی و کنشگران عرصه کسب و کار و سرمایه گذاران ، کماکان با بخشنامه ها و دستورالعمل های خلق الساعه غافلگیر می شوند. به رغم اینکه حوزه کسب و کار در سال های اخیر با تغییرات عمده و اساسی در سیاست و رویه ها و مقررات اقتصادی مواجه بوده است لکن هیچ گاه شاهد هیچ گونه پیش آگهی لازم راجع به تغییرات اساسی مورد نظر نبوده است. این موضوع نشانه بارز عدم ثبات اقتصادی می باشد که موجب اختلال جدی در محیط کسب و کار شده و مانع

بزرگ سرمایه گذاری می باشد. بانک مرکزی، سازمان امور مالیاتی، سازمان توسعه تجارت، وزارت صمت و سازمان تامین اجتماعی از شاخص ترین دستگاه های اجرایی هستند که بیشترین بخشنامه ها و دستورالعمل های اجرایی را بدون هیچ پیش آگهی صادر نموده اند.

- حکم ماده (۱۶) راجع به آماده سازی مکان هایی برای عرضه کالاهای ایرانی، دسترسی تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی به بازار مصرف و ایجاد امنیت برای فروشندگان کم سرمایه و اجاره آن به متقاضیان عرضه کالاهای ایرانی بر مبنای قیمت تمام شده به صورت روزانه، هفتگی و ماهانه، همچنان توسط شهرداری ها اجرا نشده است. یعنی به رغم اینکه آیین نامه اجرایی این ماده به تصویب رسیده، اما دقیق اجرا نشده است. در عین حال برخی از شهرداری ها، بازارهای روز سستی را برای ارائه محصولات تولیدکنندگان کوچک مهیا کرده اند در کل عملکرد شهرداری ها طی ۹ سال اخیر نشان می دهد با وجود گذشت نه سال از تصویب ماده (۱۶) و گذشت ۵ سال از ابلاغ آیین نامه اجرایی آن و با وجود تصریح ماده (۸) آیین نامه اجرایی مربوطه در زمینه ارائه گزارش عملکرد شش ماه یک بار از سوی شهرداری ها، متاسفانه دستگاه های مسئول در چرخه «احاله دادن مسئولیت به سایر دستگاه ها» گرفتار بوده و هنوز برای اجرای حکم ماده (۱۶) عزم و جدیت لازم را ندارند.
- حکم ماده (۱۷) در خصوص تشکیل سازمان نظام مشاوره مدیریت، توسط دولت اجرا نشده است و دولت اجرای این حکم را به تصویب اصلاحیه یک قانون دیگر و اجرای متعاقب آن قانون، مشروط کرده است. عدم اجرای حکم قانونی به بهانه غیر قابل توجیه مطرح شده، از جمله رویه های بدیع در نقض حاکمیت قانون است.
- تکلیف قانونی ماده (۱۸) در خصوص فراهم آوردن زمینه شکل گیری تشکل های صنفی بخش ساختمان توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، در قالب آیین نامه تدوین شده، لکن تصویب و نهایی ابلاغ نشده است.
- مطابق حکم ماده ۱۹ قانون پایگاه ملی اطلاع رسانی مناقصات موضوع ماده (۲۳) قانون برگزاری مناقصات را به پایگاه اطلاع رسانی جامع معاملات بخش عمومی توسعه و ارتقاء یابد که سازمان برنامه و بودجه حکم صدر ماده در خصوص ایجاد پایگاه جامع معاملات بخش عمومی و انتشار اطلاعات کلیه معاملات متوسط و بزرگ بخش عمومی شامل خرید، فروش، اجاره به تفکیک دستگاه و موضوع و نیز به تفکیک شهرستان، استان و ملی را اجرا نکرده است.

➤ تغییرات شرایط و زیرساخت های لازم و در طول اجرای قانون

- مهمترین مشکلی که می توان در حوزه رفع موانع قانونی و بهبود مستمر کسب و کار بر شمرد، فقدان الگوی مشخص حمایت از فعالان اقتصادی و تولیدی است. به رغم اینکه در ماده ۸ قانون به الکترونیکی شدن فرایند تجارت اشاره شده است، اما این مهم با گذشت چندین سال از تصویب قانون همچنان به طور کامل اجرایی نشده است و در واقع نداشتن الگوی

مشخص حمایت از تولید و تجارت باعث شده است به شوک های اقتصادی شامل تحریم، رونده فزاینده نرخ تورم و نوسانات نرخ ارز و بالا بودن نرخ سود بانکی، مسیر تولید و تجارت را دچار تغییرات اساسی کند. به عبارت دیگر با تشدید تحریم های اقتصادی، بخش دولتی ناگزیر، با صدور مقررات و بخشنامه های متعدد در زمینه ممنوعیت های صادرات و واردات، باعث ایجاد اختلال در روند تجارت کشور شد. از همین رو در شرایطی که اقتصاد کشور در معرض شوک های برونزا قرار دارد، سیاستگذاری اقتصادی باید الگوی مدیریت تولید و تجارت را با محدودیت های ایجاد شده مشخص نماید.

- در خصوص تسهیل تردد سرمایه گذاران خارجی و شرکای تجاری ایران در قانون، وزارت امور خارجه این حکم را نیز تحت تاثیر تحریم ها به طور ناقص اجرا کرده است و اولویت این موارد با محوریت کشورهای همسایه در دستور کار وزارت خارجه قرار گرفت.

۶-ج- قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی

این قانون مشمل بر ۲۴ ماده و ۳۰ تبصره در مورخ ۱۳۹۸/۲/۱۵ تصویب گردید. شایان ذکر است که قانون دارای ایرادات زیر است:

➤ ضعف در قانون

- ماده ۱۳ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور در تامین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات با اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات های مستقیم مصوب ۱۳۹۱، آیین نامه اجرایی آن را نسخ نموده است، لیکن پس از آن سازمان تامین اجتماعی بخشودگی جرایم را اعمال ننمود و طی بخشنامه ای اعلام نموده این ماده درخصوص آن دسته از درخواست های پس از تاریخ مذکور مشمول استفاده از بخشودگی جرایم نخواهد بود و این ماده قانونی مشکلاتی را برای بخش خصوصی ایجاد نموده است.

➤ ضعف در اجرا و ترک فعل ها

- هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۹/۷/۹، آیین نامه اجرایی موضوع تعیین عمق ساخت داخل را تصویب کرده است که البته دارای ایرادات از قبیل اینکه تنها موضوعی که برای روش تعیین عمق ساخت داخل اشاره شده است، روش IPI است؛ که در ماده ۲ مطرح شده ولی تعریف نشده و نحوه اجرای آن نیز منوط به دستورالعملی است که وزارت صمت تهیه خواهد کرد. لذا در عمل تصویب این آیین نامه هیچ پاسخ دقیقی برای راهکارهای مورد نیاز تعیین عمق ساخت داخل ارائه نداده است و فاقد ارزش می باشد زیرا پس از برگزاری جلسه کارگروه رتبه بندی توسط مجریان آغاز می گردد و عملا به دلیل عدم تشکیل کارگروه حکم اجرایی نشده است.

➤ تغییرات شرایط و زیرساخت های لازم و در طول اجرای قانون

- درخصوص گشایش اعتبار ارزی (به صورت قابل تقسیم و یا اتکایی) در قانون، به درخواست دستگاه های موضوع ماده (۲) و در مراحل بعدی، پیمانکاران اصلی و فرعی توسط بانک های عامل به نفع شرکتهای ایرانی یا مشارکت ایرانی - خارجی طرف قرارداد، با توجه به شرایط تحریمی امکان گشایش اعتبار اسنادی فراهم نشده است و اجرای حکم تحت تاثیر تحریم قرار گرفته است.

۶-د- قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی

در این قانون، تلاش دستگاه ها فقط ارایه اطلاعات مجوزها برای درج در پایگاه مربوط است. هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار، تاکنون حدود تعداد ۵۰ جلسه تشکیل داده است، هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار ذیل وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز به دلایل مختلف در امر تسهیل مجوزهایی که اطلاعاتشان شفاف شده به کندی پیش می رود. راه اندازی سامانه سام و درگاه ملی مجوزها (G4B) دو اقدامی است که اگر زیرساخت های لازم برای این دو سامانه فراهم شود و با جدیت بیشتری پیگیری شود، احتمالاً زمان صدور مجوزها را کاهش خواهد داد اما به دلایل زیر در اجرای قانون مزبور عملکرد مناسب نداشته و ایران همواره در رتبه های نازلی از نظر شاخص های معتبر این حوزه قرار گرفته است:

➤ ضعف در قانون

- عدم شفافیت تعداد مجوزهای کسب و کار که یک نوع ناسازگاری و عدم وجود ابزار پوشش هدف قانون را نشان می دهد، برای اجرای ماده ۷ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴، هنوز هم اطلاعات دقیقی از مجوزهای کسب و کار به تفکیک هر رشته وجود ندارد. پیش بینی این است که بیش از یک سوم از مجوزهای دستگاه های اجرایی موجود هنوز در پایگاه مجوزهای کسب و کار تکمیل نشده، نوع، شرایط و فرآیند صدور، تمدید و لغو به همراه مبانی قانونی به طور کامل نیز برای بسیاری از فعالان اقتصادی نامعلوم است، مضاف بر این هنوز مشخص نیست چه تعداد دیگر مجوز کسب و کار در کشور وجود دارند که در پایگاه ذکر نشده اند.

➤ ضعف در اجرا و ترک فعل ها

- امتناع دستگاه های اداری از همراهی با قوانین تسهیل کسب و کار به عنوان ناسازگاری در اجرای قانون است به عبارت دیگر مقاومت زیادی در برخی دستگاه ها و نهادهای صدور مجوز به دلیل وجود رانت و امضای طلایی وجود دارد که مطابق عملکرد ماده بالغ بر ۱۲۰۰ شکایت ثبت شده است. حتی گاهی نسبت به نظرات این شورا در دیوان عدالت اداری شکایت ثبت شده است و حتی در برخی موارد بمانند مجوزهای تاسیس داروخانه ها، منجر به رای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری شده است.

- عملکرد ضعیف هیات مقررات‌زدایی در اجرای قانون کاملاً ملموس است. مطابق عملکرد تبصره ۳ ماده ۲، در کل ۱۱۹۹ مجوز را بر روی پایگاه اطلاع‌رسانی مجوزهای کسب و کار بارگذاری نموده‌اند. از این تعداد مجوز، اطلاعات ۸۷۵ مجوز به صورت کامل و مابقی آن یعنی اطلاعات ۳۲۴ مجوز در حال تکمیل است.

۶-۵- قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات

این قانون را می‌توان مهمترین قانونی دانست که ناکنون برای حمایت از تجاری سازی نوآوریها به تصویب رسیده است. این قانون و اجرای آن توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و دیگر دستگاه‌های موظف در قانون توانسته تا حد زیادی نیازهای حوزه دانش بنیان کشور را پوشش دهد. علی‌ایحال این قانون دارای ضعف‌های زیر است:

➤ ضعف در قانون

- لازم است نقش معاونت علمی ریاست جمهوری به عنوان نهاد تخصصی حوزه نوآوری و فناوری در قانون و دستورالعمل‌های اجرایی بیشتر شود. همچنین تشکل‌های تخصصی در فرایندهای ارزیابی شرکت‌ها فاقد نقش موثرند. شایان ذکر است که توجه به ظرفیت این دو نهاد می‌تواند در حصول به نتایج با کیفیت در روند بررسی درخواست شرکت‌ها برای شمول در چتر حمایتی دانش بنیان موثر باشد.

➤ ضعف در اجرا و ترک فعل‌ها

- ماده ۷ قانون مبنی بر لزوم اعلام دلایل رد درخواست حمایت از سوی دستگاه‌های اجرایی ظرف یک ماه، به درستی اجرا نمی‌شود.
- ایجاد پوشش بیمه‌ای مناسب برای کاهش خطر پذیری محصولات دستاوردهای دانش، نوآوری و فناوری در تمام مراحل تولید، عرضه و به کارگیری، در سنوات ابتدایی اجرای قانون عملکرد قابل توجهی نداشته است و بیمه مرکزی همکاری لازم در این خصوص نداشته است. هر چند اقداماتی ضعیف توسط سازمان تأمین اجتماعی، طی بخشنامه ۱۴/۱۲ در اواخر سال ۱۳۹۷ جهت معافیت قراردادهای دانش‌بنیان انجام گرفته است که صرفاً در روزهای پایانی سال ۱۳۹۷ ناقص اجرا گردیده است. مضافاً اینکه در سال ۱۳۹۹ معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری بسته بیمه‌ای برای پوشش ریسک دارایی شرکت‌های دانش‌بنیان ارائه نموده است این بسته‌های بیمه‌ای در بخش بیمه‌های آتش سوزی و بیمه‌های مسئولیت کارفرما، مسئولیت حرفه‌ای و مسئولیت کالا عرضه شده است.
- تسهیل شرایط مناقصه در موضوعات مرتبط با ماده (۱) و تمهید امکان مشارکت شرکتها و مؤسسات دانش بنیان موضوع این قانون، با توجه به عدم همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی عملکردی نداشته است و اجرایی نشده است.

- سرمایه صندوق به طور کامل تامین نشده است. لذا حکم ماده ۵ مبنی بر حداقل پنج درصد (۵٪) از سرمایه این صندوق جهت اعطاء تسهیلات به صندوقهای غیردولتی عملیاتی نشده است.

۶-۱- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

این قانون در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۳ تصویب گردید و آخرین اصلاحات مصوب بر روی آن در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۲۱ اعمال شده است. براساس آمار و ارقام موجود و آرای صادر شده از سوی سازمان تعزیرات حکومتی و به رغم تغییرات پی در پی در قوانین مربوط به مبارزه با قاچاق کالا هرگز به طور کامل اجرا نشده است و عملاً قوانین نتوانسته است مساله قاچاق را حل نماید. از جمله دلایل این موضوع می توان به نبود ضمانت کافی برای اجرای مواد قانونی، عدم تبیین بودجه لازم برای تهیه زیرساخت های اجرای قانون، ناممکن بودن تعیین مصادیق مشخص شده در قانون توسط دستگاه متخصص، تعارض با سایر قوانین و رویه های تجاری کشور و ناهماهنگی در بین دستگاه های مکلف در حوزه اجرا اشاره کرد. در تاریخ ۱۴۰۰/۱/۲۲ نیز مجلس با اصلاح مواد قانونی نیز موافقت نموده است. که به نظر نیاز است بخش خصوصی در این اصلاحات نقش پررنگی داشته باشد. علی ایحال ضعف قانون به شرح ذیل است:

➤ ضعف در قانون:

- ماده ۲۰ قانون مغایر اصول حقوق ملی و بین المللی و منجر به عدم سرمایه گذاری در خرید ناوگان حمل و نقل کشور می شود .
- استفاده از واژه تخلف در ماده ۴۴ قانون به جای کلمه جرم برای قاچاق مغایر فلسفه انشا قانون به نظر می رسد و ایجاد صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی به پرونده های قاچاق موجب تعارض با اصل تفکیک قوا می شود.
- تدوین قانون بدون مشارکت بخش خصوصی بوده است و سیاستگذاری در این حوزه بدون کسب نظر از آنان صورت گرفته است از همین رو قانون در زمان اجرا با مشکلات عمده مواجه شده و به طور مکرر نیاز به اصلاح در مقررات و احکام قانون دیده شده است.
- مبارزه موثر با قاچاق کالا و ارز پس از اصلاح قانون ، نیازمند تجهیز گمرکات ، انبارهای سازمان اموال تملیکی، هوشمند سازی سامانه ها و آموزش نیروی انسانی است که اجرای موارد مذکور نیازمند هزینه و تعیین بودجه مشخص است. این در حالیست که متاسفانه هزینه های اجرای این قانون از محل درآمدهای قانون تعیین شده است و با توجه به حجم پایین کشفیات و کیفیت نامناسب مبارزه با قاچاق، ایجاد زیرساخت ها به زمان طولانی نیاز دارد و عملاً مبارزه با قاچاق در کوتاه مدت میسر نخواهد بود.

- عمده دلایل قاچاق در کشور ناشی از کارکرد نامناسب اقتصادی است و اصلاح آن نیازمند تصمیمات اساسی در ساختار اقتصاد است که با تدوین این قانون، پیشگیری و مبارزه با قاچاق بطور کامل اتفاق نمی افتد.

۶-ز- قانون برنامه ششم (مرتبط با بخش خصوصی و تولید)

➤ ضعف در قانون :

- در تحقق حکم بند (ب) ماده ۴ قانون، مبنی بر محترم شمردن و حمایت از حقوق مالکیت و تولید ثروت و نگاه ارزشی به کار و ثروت آفرینی از راه های قانونی و مشروع و عدم مداخله در تصمیم گیری فعالان اقتصادی و تدوین نظام بنگاه داری نوین در بخش دولتی همراه با ممنوعیت سرمایه گذاری جدید برای بخش دولتی در فعالیتهایی که بخش خصوصی در رقابت سالم با هزینه کمتر و کارایی بیشتر قادر به انجام آن می باشد باید توجه داشت که حکم مذکور که بسیار کلی گویی شده است، هیچ متولی بابت این بند مشخص نگردیده در صورتی که خیلی از دستگاه های اجرایی کماکان باید در دامنه آن قرار گیرند و تکالیف همه آنها مشخص گردد. وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز فقط به تدوین نظام بنگاه داری نوین پرداخته است.
- به دلیل عدم تعیین منبع اعتبار در برخی مفاد قانون بمانند تکمیل و اجرای طرحهای (پروژه های) حمل و نقل ریلی، دو خطه کردن مسیرها و احداث خطوط برقی و سریع السیر، علاوه بر مشارکت های دولتی- خصوصی و افزایش اعتبارات این حوزه در بودجه سالانه، یک درصد (۱٪) منابع حاصل از فروش نفت و گاز سهم دولت را در قالب بودجه سالانه به وزارت راه و شهرسازی اختصاص دهد تا طرحهای حمل و نقل ریلی و تهیه زمین ارزان و ... موضوع ماده ۵۷ قانون، به دلیل عدم درج ظرفیت مزبور در قوانین بودجه در سال های ۱۳۹۶ الی ۱۳۹۹ فاقد عملکرد می باشد.

➤ ضعف در اجرا و ترک فعل ها:

- جهت توسعه بازار سرمایه موضوع بند (ح) ماه ۴ قانون، رویکردهای مختلفی باید در نظر گرفته شود که تنها اقدامات بخشنامه ای و دستورالعملی انجام شده مکفی نیست. اقداماتی از قبیل:
 - تحقق حاکمیت شرکتی که بدین منظور صرف ابلاغ دستورالعمل حاکمیت شرکتی (با تاکید بر مباحث کنترلی و نظارتی با جنبه مالی) کفایت نمی کند بلکه توجه به فرهنگ سازمانی و شرایط محیطی، قانونی و ساختاری اقتصاد کشور و بازار سرمایه و توجه به مباحث مدیریتی، رهبری و استراتژی و انتخاب درست جامعه هدف (عدم تمیز شرکت های بزرگ و کوچک و ناشران بازار اول و دوم و فرابورس) و جلوگیری از برداشت مختلف از دستورالعمل و ضرورت وجود رهنمود و توصیه در کنار الزامات و مقررات لازم است. همچنین برای عملیاتی شدن نیاز به تدوین رویه های اجرایی و ملاحظات فنی است که در دستورالعمل ها بدان پرداخته نشده است.
 - ایجاد ابزار مالی متنوع تر که علاوه بر کاهش ریسک سیستماتیک وجوه را به سمت تولید و اشتغال در اقتصاد ببرد و تامین مالی خرد نیز صورت پذیرد که تاکنون صورت عملی پیدا نکرده است.
 - افزایش ضریب نفوذ بیمه با ایجاد و تنوع شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار و اقدام جهت عرضه کافی در بورس که در عمل صورت نگرفته است.
 - فرهنگ سازی سهام داری که متأسفانه با جذب از طریق سهام عدالت در بازار سرمایه و بین سهامداران خرد فرهنگ سهامداری صورت گسترش نیافته است.
 - استقلال مکفی مدیریت بورس از مدیریت بانک مرکزی و دولت و اصلاح زیرساخت فناوری اطلاعات
 - همچنین در راستای بند (خ) ماده ۴ با توجه به تحقق حباب قیمت در شرکت های بورسی (سقوط سهام بعد از رشد بالا) به نظر ارتقا شفافیت اطلاعات در بازار بورس به رغم اقدامات صورت نگرفته است. همچنین لازمه تحقق افشای اطلاعات ایجاد اتاق شیشه ای برای دست اندرکاران بورس در امور مختلف از قبیل جزئیات بودجه سازمان بورس، مقامات و اقوام درجه یک آنها و افزایش شفافیت و است که این موضوع شامل شرکت اطلاع رسانی و خدمات بورس، شرکت مدیریت فناوری بورس تهران و سایر شرکت های تابعه این سازمان نیز می شود، ضمن اینکه در فرایند افشا بایستی با اعتماد سازی برای عموم ذینفعان صورت پذیرد.
- مطابق بند (الف) ماده ۲۱ قانون، براساس قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، سهام دولت در شرکتهای بیمه به استثنای بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شرکت سهامی بیمه ایران را در دو سال اول اجرای قانون برنامه از طریق عرضه سهام در بازار سرمایه و سازمان خصوصی سازی به بخش غیردولتی واگذار کند. که این مهم در مهلت زمانی مقرر به دلایل اشاره شده در قسمت "عملکرد" اتفاق نیافتاده است.
- درخصوص ماده ۳۵ قانون مبنی بر افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی با اولویت محصولات دارای مزیت نسبی و ارزش صادراتی بالا و ارقام با نیاز آبی کمتر و سازگار با شوری، مقاوم به خشکی و رعایت الگوی کشت مناسب با منطقه و، علیرغم اقدامات بعمل آمده و افزایش عملکرد محصولات مذکور در سطح

هکتار نسبت به سال پایه نظر به عدم تصویب طرح الگوی کشت در هیئت دولت و نیاز وارداتی به برخی محصولات کشاورزی و نبود اعتبار لازم برای طرح های مورد نظر قانون، اهداف قانونگذار محقق نشده است.

- مطابق ماده ۴۴ قانون به منظور افزایش ارزش افزوده انرژی و تکمیل زنجیره ارزش و کاهش شدت انرژی «مصرف انرژی برای واحد تولید»، اقدام موثری از طرف شرکت ملی نفت ایران و شرکت ملی گاز ایران انجام نگرفته و بر اساس مصوبه سال (۹۹) شورای اقتصاد، شرکت ملی گاز ایران اقدام به اجرای طرح های مصوب نموده است بنابر این اهداف قانونگذار در رابطه با کاهش تلفات انرژی در بخش ساختمان به میزان ۵ درصد تحقق نیافته است. همچنین طبق قانون در قالب طرح جامع حمل و نقل کشور نسبت به کاهش مصرف انرژی و کربن در ناوگان حمل و نقل اقدام و از شماره گذاری خودروهایی که شرایط یورو ۴ را ندارند خودداری نماید. لیکن در عمل از سال ۱۳۹۶ تا پایان سال ۱۳۹۸ تعداد ۷ نوع خودرو براساس اعلامیه سازمان حفاظت از محیط زیست فاقد شرایط یورو ۴ اعلام گردیده است ولیکن در خصوص شماره گذاری و یا عدم شماره گذاری خودرو های موصوف اطلاعاتی در دسترس نمی باشد لذا اهداف قانونگذار محقق نشده است .
- در بازار ارز، حکم قانون برنامه مبنی بر پیش بینی پوشش خطرات افزایش سالانه بیش از ده درصد (۱۰٪) نرخ ارز در بودجه سنواتی و حمایت از بنگاههای اقتصادی دریافت کننده تسهیلات ارزی، محقق نگردیده است، این حکم می توانست در ایجاد شرایط کسب و کار و جذب سرمایه گذار بسیار مفید باشد که به دلایل مختلف از قبیل شرایط تحریمی، اقدام کند بیمه مرکزی مبنی بر پوشش بیمه ای موضوع را اجرایی نکرد. در خصوص بند (ت) ماده ۴۶ و بر اساس تبصره (۳) ماده (۲۰) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف شده بود ظرف مدت سه ماه پس از تصویب قانون یاد شده، با هماهنگی بانک مرکزی، سازمان بورس و بیمه مرکزی آیین نامه پوشش نوسانات نرخ ارز را تهیه و به تصویب هیات وزیران برساند. به دنبال آن با طرح موضوع در کمیسیون تخصصی بورس، بازنگری آیین نامه معاملات آتی ارز ریال (که در سال ۱۳۸۹ به شبکه بانکی کشور ابلاغ شده اما تا کنون اجرایی نشده) در دستور کار بانک مرکزی قرار گرفته و در نهایت پیش نویس آیین نامه معاملات آتی ارز (فوروارد) در سیستم بانکی کشور تهیه و پس از اخذ نقطه نظرات بانکها نهایی و مقرر شد پس از یکسان سازی نرخ ارز به بانک های کشور ابلاغ شود. به واقع با توجه به بار مالی اجرای ماده ۴۶ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه و در شرایط خاص کشور که به دنبال تحریم های همه جانبه با کاهش شدید در آمد های ارزی مواجه است، در حال حاضر تمامی تلاش بانک مرکزی بر تامین ارز جهت واردات کالاهای ضروری و ایفای تعهدات بالفعل ارزی متمرکز بوده و همچنانکه همواره تاکید داشته است، مناسبترین شیوه برای پوشش نوسانات نرخ ارز استفاده از مشتقات از جمله انعقاد قراردادهای آتی ارز می باشد تا ضمن پوشش گیرندگان تسهیلات ارزی از ریسک نوسانات نرخ ارز، برای دولت و بانک مرکزی بار مالی به دنبال نداشته باشد.
- به منظور کنترل و مبارزه مؤثر با قاچاق کالا احکام مختلفی دیده شده است از قبیل اینکه نسبت به نصب، راه اندازی و به روزرسانی سامانه های کنترل خودرویی بارگنجی (کانتینری) (ایکسری) در مبادی گمرکی، ورودی و خروجی مرزها و ایستگاههای بازرسی و کنترلی ناجا از طریق اشخاص و مؤسسات حقوقی غیردولتی که تنها ر سال ۱۳۹۷ به تعداد

۱۷۰ دستگاه عملکرد داشته است یا مطابق ماده ۴۶ قانون برنامه دولت با همکاری سایر قوا مکلف است به گونه ای برنامه ریزی و اقدام نماید که ورود کالای قاچاق در طول سال های برنامه ، سالانه حداقل ده درصد کاهش یابد و از سال اول اجرای قانون برنامه از فعالیت مبادی ورودی غیر مجاز زمینی و دریایی که خارج از کنترل گمرک است جلوگیری به عمل آورده و گزارش سالانه آن را به مجلس شورای اسلامی ارایه نماید. که متأسفانه این بند نیز فاقد عملکرد مناسب می باشد. مثلاً در راستای بند ب ماده ۱۰۸ قانون ، به منظور کنترل و مبارزه مؤثر با قاچاق کالا به نیروی انتظامی و گمرک اجازه داده می شود نسبت به نصب، راه اندازی و به روزرسانی سامانه های کنترل خودرویی بارگنجی (کانتینری)(ایکس ری) در مبادی گمرکی، ورودی و خروجی مرزها و ایستگاههای بازرسی و کنترلی ناجا از طریق اشخاص و مؤسسات حقوقی غیردولتی ، اهداف قانونگذار محقق نشده است.

➤ تغییرات شرایط و زیرساخت های لازم و در طول اجرای قانون :

- قانون برنامه ششم توسعه در شرایطی تصویب گردید که کشور در حوزه مناقشات سیاسی بین المللی در وضعیت باثباتی قرار داشته است. از طرفی وقوع سیل در ابتدای سال ۱۳۹۸ که حسب برآوردهای انجام شده حدود ۴۰۰-۳۰۰ هزار میلیارد ریال خسارت به کشور وارد کرده، فراگیر شدن پاندمی کرونا در اواخر سال ۱۳۹۸، خروج آمریکا از برجام در سال ۱۳۹۷، وضع تحریم های ظالمانه جدید بر کشور توسط آمریکا و محدودیت در مبادلات بین المللی منجر به بروز مشکلاتی در تحقق رشد اقتصادی و اهداف کلان اقتصادی در این دوران گردیده است. هرچند از سوء مدیریت های داخلی به ویژه در حوزه مدیریت بازار ارز و تأمین کالاهای اساسی برای آحاد جامعه و نهاده و مواد اولیه و واسطه ای برای تولید را نیز نمی توان نادیده گرفت. در قانون برنامه ششم توسعه دستیابی به متوسط رشد سالانه ۸ (هشت) درصد هدف گذاری شده که در عمل طی سال های ۱۳۹۶ لغایت ۱۳۹۸ نرخ رشد اقتصادی کشور به ترتیب بالغ بر ۳/۷ درصد، ۵/۴- درصد و ۶/۵- درصد محقق گردید. بنابراین با توجه به تجربه تورم حدوداً ۲۷ درصدی و ۳۵ درصدی در سال های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، اقتصاد ایران در رکود تورمی به سر می برد. بطور مثال در خصوص تغییر شرایط می توان اذعان داشت :
- تحقق حکم بند الف ماده ۴ مبنی بر جهت گیریها و سیاستهای لازم برای تجهیز منابع مالی مورد نیاز سرمایه گذاری از جمله تامین منابع مالی خارجی تا متوسط سالانه سی میلیارد دلار از خطوط اعتباری خارجی در قالب تامین مالی خارجی (فاینانس) خودگردان با اولویت تامین مالی اسلامی، (۱۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار به شکل سرمایه گذاری مستقیم خارجی و (۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار قراردادهای مشارکتی خارجی مستلزم تامین و تدارک پیش نیازهای لازم و ضروری منجمله، مذاکره و تجهیز منابع مالی خارجی (با شرایط و ضوابط مناسب) و همچنین قابلیت نظام بانکی کشور جهت جذب منابع مزبور می باشد. ظرفیت داخلی کشور در انجام الزامات قانونی، با محدودیت ها و چالش های داخلی و خارجی بسیاری مواجه می باشد. همچنین وجود تحریم ها در این عدم تحققها بی تاثیر نیست.

- مفاد ماده ۲۷ قانون مبنی بر اجرای طرحهای بهسازی بافتهای فرسوده در روستاهای دارای اولویت و ایجاد سامانه های دفع بهداشتی زباله های روستایی و تخصیص اعتبار مورد نیاز جهت احداث، بهسازی و آسفالت به دلیل عدم تأمین منابع لازم، اقدامی به عمل نیامده است.
- در راستای بند (ت) ماده ۳۳ قانون مبنی بر کاهش حداقل ده درصدی (۱۰٪) شکاف قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف کنندگان نهائی این محصولات در طول اجرای قانون برنامه به دلیل عدم هماهنگی و اتصال سامانه بازارگاه بین گمرک، بانک مرکزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی به منظور توزیع عادلانه نهاده های دامی به تولید کنندگان دام و طیور با توجه به طراحی و راه اندازی سامانه بازارگاه نهاده های کشاورزی به منظور کاهش هزینه های مبادله، حذف واسطه های غیر ضرور و خرید مستقیم تولیدکننده از وارد کننده همچنین با توجه به واگذاری قانون تمرکز به وزارت صنعت، معدن و تجارت می بایستی از وزارت مذکور اخذ گردد. که درصد فوق در سالهایی که در اختیار وزارت جهاد بوده از سال ۱۳۹۶ لغایت ۱۳۹۷ به ترتیب ۳ درصد و ۱٫۸۴ درصد می باشد. بررسی های انجام شده و گزارش های واصله حاکی از فروش بخش عمده ای از نهاده ها در بازار آزاد بوده لذا کاهش حداقل ده درصدی (۱۰٪) شکاف قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف کنندگان نهائی این محصولات در سال ۱۳۹۸ تا شش ماهه سال ۱۳۹۹ نه تنها محقق نگردیده، بلکه شاهد افزایش بی رویه قیمت ها منجمله افزایش ۱۵۰ درصدی گوشت قرمز بوده ایم.
- براساس بند (ج) ماده ۴۶ دولت با همکاری سایر قوا مکلف است به گونه ای برنامه ریزی و اقدام نماید که ورودی قاچاق در طول سال های اجرای قانون برنامه، سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) کاهش یابد و از سال اول اجرای قانون برنامه از فعالیت مبادی ورودی غیرمجاز زمینی و دریایی که خارج از کنترل گمرک است جلوگیری بعمل آورده که در عمل بر اساس گزارشات برآوردی میزان قاچاق کالا و ارز طی سنوات اجرای قانون برنامه ششم توسعه، مشخص میگردد که نه تنها قاچاق ورودی طی این سنوات کاهش نیافته بلکه افزایش آن را شاهد هستیم. البته باید توجه داشت که به علت غیررسمی بودن امر قاچاق، تعیین دقیق میزان آن امکانپذیر نیست و صرفاً می بایست گزارشات برآورد میزان قاچاق با همکاری دستگاههای اجرائی ذیربط تهیه گردد. لیکن تجریم ها در کنار عدم هماهنگی لازم و کامل این دستگاه های اجرائی و عدم استقرار و دسترسی به سامانه های ذیربط، باعث عدم کنترل و شناسایی مبادی ورودی غیرمجاز منجر به عدم تحقق کنترل قاچاق گردیده است.
- در بند (ب) ماده ۴۸ قانون دولت مکلف است؛ به منظور افزایش خدمات سوخت رسانی به کشتی ها (بانکرینگ) و خدمات جانبی آن در خلیج فارس و دریای عمان ضمن انجام حمایت های لازم از بخش غیردولتی در خرید شناورهای مخصوص، قیمت گذاری فرآورده، شرایط، تسهیلات، مشوق ها و صدور مجوزهای مورد نیاز برای توسعه صنعت سوخت رسانی به کشتی ها را به نحوی انجام دهد که ضمن رشد حداقل ده درصد (۱۰٪) سالانه، سهم کشور از بازار سوخت رسانی به کشتی ها در منطقه خلیج فارس و دریای عمان در پایان برنامه حداقل به پنجاه درصد (۵۰٪) برسد، با توجه به اینکه ارائه خدمات بانکرینگ نیازمند زیربنا و ارائه خدمات بندری نظیر (آب شیرین کن، غذا و...) می باشد و این خدمات در برخی از بنادر ایران فاقد امکانات مذکور بوده و همچنین به دلیل شرایط سیاسی و اعمال تحریم های ظالمانه نفتی کشتی ها تمایلی به حضور در منطقه آبی جمهوری اسلامی نداشته لذا هدف گذاری انجام شده در قانون مبنی بر رشد سالانه ۱۰ درصدی و در انتهای برنامه ششم توسعه ۵۰ درصد با توجه به شرایط کنونی امکان تحقق ندارد. لازم به ذکر است مشوق های گوناگون برای شرکت

های بانکرینگ در نظر گرفته شده لیکن به دلایل اعلام شده استقبال چندانی از این موضوع نشده است. و در حال حاضر سهم کشور از بانکرینگ حدود ۱۰ درصد می باشد. لذا اهداف قانونگذار بطور کامل محقق نشده است.

- در خصوص مجوز شرکت جهت سرمایه گذاری و بهره برداری از بنادر اصلی با کارکرد بین المللی موضوع بند (الف) ماده ۵۱ قانون، یک مورد محقق شده است، اما اقدامات تحریمی دولت آمریکا پس از خروج یک جانبه از توافق نامه برجام بر علیه شرکتهای خارجی که با ایران همکاری و مشارکت می کنند، موجب شد تا استقبال خوبی که از طرف شرکت های خارجی در دوره برجام رخ داده بود به سرانجام مورد انتظار نرسد. پیرو توافقنامه برجام و ایجاد شرایط مساعد جهت همکاری های بین المللی، مذاکرات و جلسات متعددی با شرکتهای معتبر بین المللی صورت گرفت، که اهم آن پیشنهاد مشارکت با شرکت فرانسوی وینسی (VINCI) جهت توسعه فرودگاههای بین المللی مشهد و اصفهان در سالهای ۹۶-۹۵ و همچنین طرح ساخت ترمینال در فرودگاه بین المللی مهرآباد توسط شرکت ایتالیایی SEA بوده است که در رابطه با فرودگاه مشهد، ضمن انعقاد تفاهم نامه ای، مصوبه لازم از هیأت محترم وزیران نیز اخذ گردیده است، لیکن به دنبال خروج یکطرفه آمریکا از توافقنامه برجام و تشدید تحریم های ظالمانه و مخاطرات ناشی از آن و عدم امکان تامین مالی از منابع بین المللی توسط طرفهای خارجی، موضوع متوقف گردید. لذا اهداف قانونگذار **محقق نشده** است
- رایگان نبودن برخی از تبادلات اطلاعات و اعطای مجوز قانونی به برخی از دستگاهها برای تبادل اطلاعات با اخذ وجه باعث شده است امکان تبادل الکترونیکی اطلاعات و پاسخگویی الکترونیکی به استعلام های مورد نیاز سایر دستگاههای اجرائی را حسب شرح وظایف آنان در چارچوب قوانین خاص و موضوعی به صورت رایگان موضوع بند (ص) ماده ۶۷ قانون **محقق نشود**.

۷-پیشنهادهای

- بهبود فضای کسب و کار و پشتیبانی و مانع زدایی های تولید نیاز به توجه به نکات و نظرات همه ذینفعان دارد و اصلاح قوانین مربوط از جمله قانون کار و تامین اجتماعی، مالیات، تصویب قوانین پشتیبان مورد نیاز، قانون تجارت و به ویژه قوانین مورد رسیدگی (قانون بهبود فضای مساعد کسب و کار، قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی، قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، قانون حمایت از شرکتهای و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز) و تدوین قانون برنامه هفتم توسعه بایستی با نظرسنجی از نمایندگان بخش خصوصی صورت پذیرد و اصلاحات با شفافیت و صراحت تمام و بدون هرگونه برداشت سلیقه ای انجام شود، تا گامهای ضروری و مکمل در ایجاد فضای کسب و کار بشمار رود.

- دولت در رعایت قوانین مصوب در این زمینه مانند قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار پابندی کاملی نداشته است. به طوری که بطور متوسط ۳۴ درصد قوانین مورد رسیدگی، اهداف احکام و بندها را محقق شده است، لذا با توجه به ضرورت بهبود فضای کسب و کار و رابطه آن با روند توسعه خواهی، انجام اصلاحات لازم، از اولویتهای هر جامعه ای محسوب می شود. بدون این موارد بهبود فضای کسب و کار غیر ممکن است. پیش بینی راهکارهای عملیاتی برای نجات بنگاههای مشکل دار بسیار مناسب است، این راهکارها در مباحثی همچون مدیریت منابع مالی، تأمین مواد اولیه، به روزآوری مدیریت، نحوه مقابله با تحریمها و جلوگیری از تنشهای ایجادشده بین کارگر و کارفرما می باشد. طرح توانمندسازی و رقابت پذیری واحدهای تولیدی با اخذ نظر از اتاق های ایران به عنوان نماینده بخش خصوصی، کارگشا خواهد بود.
- الزام دولت به عملیاتی سازی مفاد قوانین بمانند پنجره های کسب و کار در راستای تسریع و تسهیل در فرآیندهای صدور مجوزهای کسب و کار؛ شناسایی قوانین و مقررات مخل کسب و کار به منظور حذف یا اصلاح آنها، قوانین مخل، قدیمی، موازی، مغایر و متضاد و طراحی و تنظیم «بهبود فضای کسب و کار هر استان» با توجه به مزیت های نسبی و رقابتی استانها، شهرستانها و مناطق و با در نظر داشتن الگوهای ملی و محلی آمایش سرزمین: ایجاد نظام جامع اطلاعات تجاری به منظور پاسخگویی سریع و بر خط نیازمندیهای اطلاعاتی کارجویان، کارفرمایان، سرمایه گذاران، صاحبان کسب و کار و کلیه ذینفعان بازار کار: دسترسی به آمار صحیح و به روز بایستی در تدوین برنامه هفتم توسعه و اصلاح قوانین مدنظر قرار گیرد.
- برای کاهش اثرات منفی قاچاق و هدایت نظام مند و نهادینه اقتصاد غیر رسمی به سوی اقتصاد رسمی با رویکرد شناسایی و حمایت از خوشه های کسب و کار و کمک به ایجاد و توسعه شبکه های کسب و کار اقدام لازم صورت پذیرد. برنامه ریزی و اقدام برای کمک به شناسایی و حمایت از خوشه های کسب و کار و بستر سازی برای ایجاد و توسعه شبکه های کسب و کار با تأکید بر هلدینگ های کسب و کار به منظور افزایش پایایی و مانایی کسب و کارهای کوچک و افزایش توان رقابت پذیری آنها با کسب و کارهای متوسط و بزرگ، یکی از موفقیت های بزرگ کشورها در مسیر بهبود فضای کسب و کار، خوشه سازی، شبکه سازی و برندسازی است؛ فراهم آوردن زمینه این فعالیت ها نیز گام بلندی در تحقق این آرمان خواهد بود.
- با توجه به میانگین ۲۱ درصدی آیین نامه ها و مقررات مصرح، تصویب نشده قوانین مورد بررسی، تسریع در فرایند تصویب و ابلاغ آیین نامه های اجرایی خصوصاً قانون برنامه ششم توسعه، قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی، که برای اجرایی شدن آن ها هنوز اقدامات جدی و مؤثری صورت نپذیرفته است، یک ضرورت غیرقابل انکار در تحقق اهداف مصرح در احکام قوانین می باشد.
- در قوانین مورد بررسی خصوصاً برنامه ششم در هیچ یک از احکام که نیاز به مشارکت بخش خصوصی بوده عملاً توفیق حاصل نشده است. باید توجه داشت که امنیت حقوق مالکیت همواره به عنوان اصل محوری در شکل گیری یک اقتصاد پویا شناخته شده است و به هیچ وجه قابل انکار نبوده و نیست. اگر کارآفرینان نسبت به حفظ و بازدهی سرمایه های خود احساس امنیت نکنند حاضر به سرمایه گذاری در هیچ یک از فعالیت های اقتصادی نخواهند بود از این رو حقوق مالکیت مطمئن و تضمین شده شرط لازم و کافی برای ترغیب کارآفرینان

به سرمایه گذرای است و اگر حقوق مالکیت نامطمئن باشد، فعالان اقتصادی حتی نسبت به استفاده از منابع مالی بانکی نیز رغبتی نخواهند داشت. اعتماد سازی بین دولت و ملت و نزدیکی این دو، فصل مشترکی از بهبود مستمر فضای کسب و کار خواهد بود. زیر ساخت اعتماد، حلقه مفقوده کنونی در این محیط می باشد. ترویج سرمایه اجتماعی در این مسیر بسیار مؤثر خواهد بود. یا به عبارت دیگر پاسخگو نمودن مدیران عامل به دستگاه های متعدد که بعضاً فعالیت های موازی را نیز پیگیری می کنند؛ باعث دلزدگی و خستگی فعالان اقتصادی و صاحبان کسب و کار شده است. بهتر است با احصاء موازی کاری ها و حذف شرائط زائد، این مسیر سهل تر شود. در قوانین نیز تاکید شده است بمانند تعیین مجوزها و یا ساماندهی بازرسی از بنگاهها که هیچ یک، مطابق اعلان نماینده بخش خصوصی، بطور کامل عملیاتی نشده است.

- عدم تعیین دستگاه ناظر در عمده مواد قانونی با وجود قلمرو وسیع مجریان، استفاده از ماهیت مجوز به جای تکلیف، وجود قوانین و مجوزهای موازی از جمله عوامل مهم برای عدم اجرای بخشی از احکام قوانین مورد بررسی می باشد. که بایستی در این زمینه تنقیح قوانین به همراه اطلاع رسانی همگانی آنها صورت پذیرد.
- برخی از قوانین به دلیل عدم تامین بار مالی مسکوت مانده اند در اصلاح قانون تامین بار مالی به همراه آثار خارجی قانون از قبیل اخلال در بازار و آثار منفی اقتصادی آن با نظرخواهی از نمایندگان بخش خصوصی در نظر گرفته شود، ضمن اینکه قوانین اصلی کشور نیز سازماندهی شود و قانون مناقض و ناسخ و منسوخ دقیقاً مشخص گردند. در تاکید این موضوع باید توجه داشت که حتی این قوانین نیز در برخی موارد متناقض یکدیگرند بمانند اعطای معافیت جدید در ماده (۱۴) قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی و معافیت های اضافه شده در لایحه قانون مالیات بر ارزش افزوده، که تماماً نقض ممنوعیت معافیت ها و تخفیف های مالیاتی در قانون برنامه ششم توسعه می باشند.
- از نظر فعالان اقتصادی راه نجات صنایع و حمایت از تولید و مصرف کالای داخلی و اجرای قوانین مورد رسیدگی، مستلزم اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی و سیاست های استراتژی توسعه صنعتی می باشد که در دنیا نیز راهگشا بسیاری از کشورهای پیشرفته کنونی بوده است. سیاست های استراتژی توسعه صنعتی در مرحله اول با اجرای سیاست های درون نگر باعث رشد و شکوفایی اقتصاد ملی می گردد و پس از تحقق این مرحله با استفاده از استراتژی های برون نگر، ورود به بازارهای جهانی را هدف می گیرد. که در این قوانین، این استراتژی مشخص نشده است.

➤ پیشنهاد اصلاح در برخی از قوانین به شرح ذیل است :

✓ **قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور :**

- با عنایت به عملکرد مجوزهای قانونی موازی از جمله ماده ۲۷ قانون «الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» موضوع الزام به رعایت شرایط رقابتی و برگزاری مناقصه و مزایده عمومی در ماده ۷ قانون که منجر به عدم عملکرد شده است مورد مذاقه در اصلاح یا حذف قانون بنا به ضرورت از دیدگاه ذینفعان قرار گیرد .

- برای برخی مواد بمانند بند (ث) ماده ۲۱ موضوع تدابیر تشویقی و تنبیهی لازم را برای الزام کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری در راستای تأمین سرمایه در گردش واحدها، ماده ۲۲ موضوع استفاده از تسهیلات ارزی و ریالی مورد نیاز طرحهای دارای توجیه فنی، اقتصادی و مالی و ... امکان نظارت و پیگیری ذینفعان فراهم شود.
- ✓ **قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار:**
- ایجاد ضمانت اجرایی در قانون برای مصویات و قوانین مخل و زائدی که در جلسات شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی شناسایی می شوند.
- ارایه الگوی مشخص حمایت از تولید و گسترش تجارت با کشورهای دیگر در اصلاح قانون مدنظر قرار گیرد.
- ✓ **قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی**
- اصلاح ماده ۱۳ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور بجهت رفع مشکل بخشودگی جرایم تأمین اجتماعی .
- ✓ **قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات**
- لازم است نقش معاونت علمی ریاست جمهوری به عنوان نهاد تخصصی حوزه نوآوری و فناوری در قانون و دستورالعمل های اجرایی بیشتر شود. همچنین تشکل های تخصصی در فرایندهای ارزیابی شرکت ها فاقد نقش موثرند شایان ذکر است که توجه به ظرفیت این دو نهاد می تواند در حصول به نتایج با کیفیت در روند بررسی درخواست شرکت ها برای شمول در چتر حمایتی دانش بنیان موثر باشد.
- ✓ **قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز:**
- ماده ۲۰ قانون براساس اصول حقوق ملی و بین المللی و منجر به عدم سرمایه گذاری در خرید ناوگان حمل و نقل مورد اصلاح و مذاقه قرار گیرد .
- واژه جرم برای قاچاق در ماده ۴۴ قانون به جای کلمه تخلف آورده شود ، تا ضمانت اجرایی برای جلوگیری از قاچاق قوی تر شود.
- مبارزه موثر با قاچاق کالا و ارز پس از اصلاح قانون ، نیازمند تجهیز گمرکات ، انبارهای سازمان اموال تملیکی، هوشمند سازی سامانه ها و آموزش نیروی انسانی است که اجرای موارد مذکور نیازمند هزینه و تعیین بودجه مشخص است. این در حالیست که متاسفانه هزینه های اجرای این قانون از محل درآمدهای قانون تعیین شده است . با توجه به حجم پایین کشفیات و کیفیت نامناسب مبارزه با قاچاق ، ایجاد زیرساخت ها به زمان طولانی نیاز دارد و عملا مبارزه با قاچاق در کوتاه مدت میسر نخواهد بود . همچنین راه اندازی و به روزرسانی سامانه های کنترل خودرویی بارگنجی (کانتینری)(ایکس ری) در مبادی گمرکی به دلیل بودجه به خوبی انجام نشده است. لذا برای تحقق احکام قانون نیاز به تصویب منابع پایدار در قانون می باشد.

- برخی عدم تطابق ها بین مقررات اجرایی با قانون با هم فکری بخش خصوصی رفع گردد. بطور مثال آیین نامه اجرایی ماده (۲۰) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور با موضوع بدهی ارزی به حساب ذخیره ارزی، وضع عوارض صادراتی مغایر ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید، شیوه نامه ماده ۵۴ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، دستورالعمل منتشره جهت اجرای ماده ۳۴ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور موضوع استرداد موقت مالیات و عوارض مالیات ارزش افزوده.
- برخی از مقررات به دلیل اهمیت بالا در بهبود شرایط کسب و کار تدوین گردند؛ بمانند آیین نامه پوشش نوسانات نرخ ارز موضوع تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، آیین دادرسی تجاری در رسیدگی به دعاوی تجاری موضوع ماده ۲۹ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، ماده (۱۷) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار در خصوص تشکیل سازمان نظام مشاوره مدیریت، ماده (۱۸) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار در خصوص فراهم آوردن زمینه شکل‌گیری تشکل‌های صنفی بخش ساختمان توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
- برخی موارد به جد مورد پیگیری و تعیین تکلیف قرار گیرد. بمانند حذف مجوزهای حامل امضای طلایی، فروش اموال مازاد بانک‌ها موضوع ماده ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر، حکم ماده ۵ قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات موضوع منابع صندوق نوآوری و شکوفایی.
- برخی قوانین برای اجرایی شدن نیاز به استقرار سامانه‌ها و زیرساخت‌ها و اطلاع رسانی قوی دارند؛ بمانند مصوبات هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی.
- جهت توسعه بازار سرمایه موضوع بند (ح) ماه ۴، رویکردها مختلفی باید در نظر گرفته شود که تنها اقدامات بخشنامه ای و دستورالعملی انجام شده مکفی نیست. اقداماتی از قبیل:
 - تحقق حاکمیت شرکتی که بدین منظور صرف ابلاغ دستورالعمل حاکمیت شرکتی (با تاکید بر مباحث کنترلی و نظارتی با جنبه مالی) کفای نمی‌کند بلکه توجه به فرهنگ سازمانی و شرایط محیطی، قانونی و ساختاری اقتصاد کشور و بازار سرمایه و توجه به مباحث مدیریتی، رهبری و استراتژی و انتخاب درست جامعه هدف (عدم تمییز شرکت‌های بزرگ و کوچک و ناشران بازار اول و دوم و فرابورس) و جلوگیری از برداشت مختلف از دستورالعمل و ضرورت وجود رهنمود و توصیه در کنار الزامات و مقررات لازم است. همچنین برای عملیاتی شدن نیاز به تدوین رویه‌های اجرایی و ملاحظات فنی است که در دستورالعمل‌ها بدان پرداخته نشده است
 - ایجاد ابزار مالی متنوع تر که علاوه بر کاهش ریسک سیستماتیک وجوه را به سمت تولید و اشتغال در اقتصاد ببرد و تامین مالی خرد نیز صورت پذیرد که تاکنون صورت عملی پیدا نکرده است.
 - افزایش ضریب نفوذ بیمه با ایجاد و تنوع شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار و اقدام جهت عرضه کافی در بورس که در عمل صورت نگرفته است.
 - فرهنگ سازی سهام داری که متاسفانه با جذب از طریق سهام عدالت در بازار سرمایه و بین سهامداران خرد فرهنگ سهامداری صورت گسترش نیافته است.
 - استقلال مکفی مدیریت بورس از مدیریت بانک مرکزی و دولت و اصلاح زیرساخت فناوری اطلاعات

- همچنین در راستای بند خ ماده ۴ با توجه به تحقق حباب قیمت در شرکت های بورسی (سقوط سهام بعد از رشد بالا) به نظر ارتقا شفافیت اطلاعات در بازار بورس به رغم اقدامات صورت نگرفته است. همچنین لازمه تحقق افشای اطلاعات ایجاد اتاق شیشه ای برای دست اندرکاران بورس در امور مختلف از قبیل جزئیات بودجه سازمان بورس، مقامات و اقوام درجه یک آنها و افزایش شفافیت و است که این موضوع شامل شرکت اطلاع رسانی و خدمات بورس، شرکت مدیریت فناوری بورس تهران و سایر شرکت های تابعه این سازمان نیز می شود. ضمن اینکه در فرایند افشا بایستی با اقداماتی از قبیل افشای کامل اطلاعات، توضیح یا تایید شایعات، پاسخ با فعالیت های نامعلوم بازار، جلوگیری از انجام معاملات براساس اطلاعات نهانی و منع افشای اطلاعات غیر ضروری به منظور تبلیغ می تواند اعتماد سازی برای عموم ذینفعان صورت پذیرد
- مهمترین مشکلی که می توان در حوزه رفع موانع قانونی و بهبود مستمر کسب و کار بر شمرده، فقدان الگوی مشخص حمایت از فعالان اقتصادی و تولیدی است. به رغم اینکه در ماده ۸ قانون به الکترونیکی شدن فرایند تجارت اشاره شده است، اما این مهم با گذشت چندین سال از تصویب قانون همچنان به طور کامل اجرایی نشده است و در واقع نداشتن الگوی مشخص حمایت از تولید و تجارت باعث شده است به شوک های اقتصادی شامل تحریم، رونده فزاینده نرخ تورم و نوسانات نرخ ارز و بالا بودن نرخ سود بانکی، مسیر تولید و تجارت را دچار تغییرات اساسی کند. به عبارت دیگر با تشدید تحریم های اقتصادی، بخش دولتی ناگزیر با صدور مقررات و بخشنامه های متعدد در زمینه ممنوعیت های صادرات و واردات، باعث ایجاد اختلال در روند تجارت کشور شد. از همین رو در شرایطی که اقتصاد کشور در معرض شوک های برونزا قرار دارد، سیاستگذاری اقتصادی باید الگوی مدیریت تولید و تجارت را با محدودیت های ایجاد شده مشخص نماید.
- دولت در جهت بهبود فضای کسب و کار باید انتظارات زیر را برآورده سازد که به رغم تصویب قوانین مرتبط برخی از مواد تاثیرگذار به شرح ذیل فاقد عملکرد موثر و اثربخش می باشند:

۱- استراتژیک محور شدن و ایجاد ثبات اقتصادی و پرهیز اکید از تغییرات ناگهانی و غیرمنتظره با اجرای بند (ر) ماده ۳۵ قانون برنامه ششم توسعه، بند (ت) ماده ۴۶ قانون برنامه ششم توسعه و ماده ۲۴ بهبود مستمر محیط کسب و کار .

۲- اجرای سیستم چرخش اطلاعات با بهره گیری از فناوری های زیر ساختی، شامل سیستم حمل و نقل و IT و IMS با اجرای ماده ۲ قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن (مصوب ۱۳۹۹/۱۱/۱۵):، بند (خ) ماده ۴ قانون برنامه ششم توسعه و بند (خ) ماده ۱۱ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار .

۳- پیاده سازی دولت الکترونیک با اجرای بند (د) ماده ۳۱ قانون برنامه ششم و ماده ۷ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار.

۴- ایجاد امکانات پنجره واحد تجاری با اجرای بند (ج) ماده ۳۸ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و ماده ۵۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور .

۵- آمایش تجاری با اقدام در اجرای بند (ذ) ماده ۴ قانون برنامه ششم، بند (ذ) ماده ۳۱ قانون برنامه ششم، بند (ب) ماده ۳۳ قانون برنامه ششم، جز ۳ بند (الف) ماده ۴ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی، بند (الف) ماده ۴۶ قانون برنامه ششم و ماده ۸ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور.

۶- مسئولیت پذیری و پاسخگویی بالزام به اجرای بند (ث) ماده ۶۷ قانون برنامه ششم توسعه، ماده ۲ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، ماده ۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، مفاد ماده ۱۱ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، ماده ۲۹ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و ماده ۶۰ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور .

۷- تلاش در جهت افزایش بهره وری و اثربخشی از منابع ملی و توسعه زیرساخت های کشور با اجرای بند (ذ) ماده ۴ قانون برنامه ششم توسعه، بند (ح) ماده ۷ قانون برنامه ششم توسعه، بند (الف) ماده ۲۱ قانون برنامه ششم، بند (الف) ماده ۲۲ قانون برنامه ششم توسعه، بند (ب) ماده ۲۲ قانون برنامه ششم توسعه، بند (ت) ماده ۳۲ قانون برنامه ششم توسعه، بند (ذ) ماده ۳۵ قانون برنامه ششم توسعه، بند ج ماده ۴۶ قانون برنامه ششم توسعه، ماده ۵۶ قانون برنامه ششم توسعه، بند الف ماده ۵۷ قانون برنامه ششم توسعه، تبصره ۲ ماده ۲۵ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، بند (ج) ماده ۹ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی، بند (ه) ماده ۳ قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوریها و اختراعات، بند (ب) ماده ۱۶ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، بند (ث) ماده ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز.

➤ بودجه های دولتی که بایستی برشی از احکام برنامه و قوانین کسب و کار باشد در نهایت بدون توجه به برنامه ها احکام مصوب شده است بطور مثال مباحث آب، محیط زیست و در یک مصال مشخص در برنامه مقرر گردیده بود که به منظور تحقق صرفه جویی در هزینه های عمومی، اصلاح نظام درآمدی دولت و همچنین قطع وابستگی بودجه به نفت تا پایان اجرای قانون برنامه ششم، برقراری هرگونه تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی جدید طی سالهای اجرای قانون برنامه ممنوع است. لکن در عمل اعطای معافیت جدید طبق قوانین بودجه سنواتی (بند ب) تبصره (۱۵) قانون بودجه سال ۱۳۹۶، بند (و) تبصره (۱۰) قانون بودجه سال ۱۳۹۷، بند (ز) تبصره (۱۰) قانون بودجه سال ۱۳۹۷، جزء (۲) بند (د) تبصره (۱۱) قانون بودجه سال ۱۳۹۸، جزء (۲) بند (د) تبصره (۱۱) قانون بودجه سال ۱۳۹۹.

در نهایت باید توجه داشت که بایستی در جهت مانع زدایی و پشتیبانی از تولید؛

اولاً؛ یک برنامه جامع با حضور همه ذینفعان (بخش خصوصی و دولتی) تهیه و مورد تصویب قرار گیرد، بگونه ای که مجریان نیز در اجرا به آن اعتقاد راسخ داشته باشند.

ثانیاً؛ اولین گام برای تصمیم درست، شفافیت اطلاعات و آمار بموقع و در دسترس برای همه کشور در همه زمینه ها می باشد.

ثالثاً؛ استراتژی توسعه اقتصادی کشور در برنامه هفتم و برنامه های بلندمدت با توجه به تحریم ها و اقتصاد مقاومتی تعریف گردد بگونه ای که در هیچ یک از قوانین عادی و مقررات نقض نگردد.

رابعاً؛ در تدوین قوانین موضوع ثبات اقتصادی و امنیت سرمایه گذاری به عنوان یک اصل در نظر گرفته شود.